

**Nr 386.**

*Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning om avveckling av den allmänna omsättningsskatten, i vad den utgår efter en skattesats av fem procent, m. m.; given Stockholms slott den 29 november 1946.*

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att

1) antaga härvid fogat förslag till förordning om avveckling av den allmänna omsättningsskatten, i vad den utgår efter en skattesats av fem procent; samt

2) bifalla det förslag i övrigt, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

**GUSTAF.**

*Ernst Wigforss.*

## Förslag

till

### **förordning om avveckling av den allmänna omsättningsskatten, i vad den utgår efter en skattesats av fem procent.**

Härigenom förordnas — med ändring av vad i förordningen den 13 december 1940 (nr 1000) om allmän omsättningsskatt är i motsvarande hänseenden stadgat — som följer.

#### 1 §.

Allmän omsättningsskatt skall icke uttagas vid försäljning, arbetsprestation eller uthyrning, varom avtal slutes efter den 31 december 1946, eller vid uttag av vara från rörelse eller vid import, som sker efter nämnda dag.

Beträffande vara, för vilken allmän omsättningsskatt enligt vad därom särskilt är stadgat utgår efter högre skattesats än fem procent av den skattepliktiga omsättningen (skärpt omsättningsskatt), så ock vid försäljning och import av personautomobiler samt tyngre motorcyklar och sidvagnar till motorcyklar skall dock även efter utgången av år 1946 allmän omsättningsskatt uttagas enligt hittills gällande bestämmelser och med iakttagande därjämte av vad nedan i 5, 10, 11 och 13 §§ stadgas.

#### 2 §.

*1 mom.* Vid avtal om försäljning, arbetsprestation eller uthyrning, som slutits före utgången av år 1946 och där vederlaget enligt hittills gällande bestämmelser utgör skattepliktig omsättning för vilken skatt utgår med fem procent, skall, där avtalet av den skattskyldige fullgjorts före ovannämnda tidpunkt, allmän omsättningsskatt utgå även om vederlaget icke kommer den skattskyldige till godo förrän efter samma tidpunkt.

*2 mom.* Allmän omsättningsskatt skall jämväl utgå då fråga är om sådant i 1 mom. omförmält avtal, som fullgöres efter utgången av år 1946, därest den skattskyldige icke visar att skatt ej inräknats i det avtalade vederlaget eller att detta efter avtalets ingående nedsatts med ett mot skatten svarande belopp.

#### 3 §.

Skattskyldig äger rätt att i den skattepliktiga omsättningen för tiden till utgången av år 1946 inräkna jämväl sådant vederlag, varför skattskyldighet föreligger enligt 2 § men som vid årets utgång ännu icke kommit den skattskyldige till godo. Sådant vederlag skall redovisas särskilt.

Vid beräkning av den skattepliktiga omsättningen må avdrag ske med belopp motsvarande den del av vederlaget, som enligt företedd utredning måste antagas icke komma den skattskyldige till godo.

## 4 §.

Har rörelseidkare för omsättning eller bearbetning eller för förbrukning såsom material inom rörelsen inköpt skattepliktiga varor under sådana förhållanden, att vederlaget vid inköpet av varorna skall ingå i den efter en skattesats av fem procent skattepliktiga omsättningen för mottagaren av vederlaget, må rörelseidkaren vid beräkning av sin skattepliktiga omsättning för tiden till utgången av år 1946 göra avdrag för vederlaget ändå att detta vid sistnämnda tidpunkt ännu icke utgivits.

## 5 §.

Skattskyldig, vars räkenskapsår icke sammanfaller med kalenderår, åligger att i fall, som avses i 9 § första stycket andra punkten förordningen om allmän omsättningsskatt, avgiva tilläggsuppgift för tiden från nästföregående räkenskapsårs utgång till och med den 31 december 1946. Sådan tilläggsuppgift skall avlämnas senast den 28 februari 1947.

Vad i första stycket stadgas skall äga motsvarande tillämpning i fråga om skattskyldig, som avses i 9 § andra stycket nyssnämnda förordning.

## 6 §.

Det åligger skattskyldig att senast den 28 februari 1947 avlämna särskild uppgift angående sin efter en skattesats av fem procent skattepliktiga omsättning, i vad avser vederlag varför skattskyldighet föreligger enligt 2 § men som icke kommit honom till godo före utgången av år 1946. Vad nu sagts skall dock icke gälla i fråga om skattskyldig, som verkställt redovisning på sätt i 3 § omförmäles.

Uppgiften skall avfattas å blankett enligt formulär, som fastställs av Kungl. Maj:t.

## 7 §.

*1 mom.* För tiden den 1 januari—den 30 juni 1947 skall i 9 § förordningen om allmän omsättningsskatt omförmäld huvuduppgift, såvitt angår den efter en skattesats av fem procent skattepliktiga omsättningen, upprättas för kvartal samt avlämnas, för första kvartalet senast den 20 april och för andra kvartalet senast den 20 juli 1947. Sådan uppgiftsskyldighet åvilar dock icke skattskyldig, som verkställt redovisning på sätt i 3 § omförmäles.

*2 mom.* I huvuduppgiften för andra kvartalet 1947 skall i den skattepliktiga omsättningen inräknas jämväl vederlag, varför skattskyldighet föreligger enligt 2 § men som den 30 juni 1947 icke kommit den skattskyldige till godo. Sådant vederlag skall redovisas särskilt.

Vad i 3 § andra stycket stadgas skall äga motsvarande tillämpning beträffande redovisning varom i detta mom. är fråga.

#### 8 §.

Skattskyldig må åtnjuta anstånd på sätt i följande stycke sägs med inbetalning av allmän omsättningsskatt för sådan skattepliktig omsättning, för vilken särskild redovisning lämnas jämlikt 7 § 2 mom., dock att anstånd icke må åtnjutas där den oguldna skatten understiger 100 kronor. Såsom förutsättning för tillgodonjutande av dylikt anstånd skall gälla, att den skattskyldige samtidigt med avlämnande av huvuduppgift för andra kvartalet 1947 gör anmälan att han önskar tillgodonjuta anstånd med skattebetalningen.

Skatt, som omfattas av anståndet, skall erläggas med en femtedel senast den 20 i envar av månaderna oktober och december 1947 samt februari, april och juni 1948; dock att länsstyrelsen, om synnerliga skäl därtill äro, må medgiva utsträckning av anståndstiden med högst ett år.

#### 9 §.

Därest skattskyldig senast den 20 juli 1947 inbetalar allmän omsättningsskatt för den skattepliktiga omsättning, för vilken särskild redovisning lämnats jämlikt 7 § 2 mom., må den skattskyldige åtnjuta avdrag med fyra procent av den skatt, som belöper på ifrågavarande omsättning.

#### 10 §.

Taxering till allmän omsättningsskatt år 1947 skall, såvitt angår skattepliktig omsättning för vilken skatt utgår efter en skattesats av fem procent, avse tiden från utgången av det räkenskapsår, för vilket taxering verkställts år 1946, till och med den 30 juni 1947.

#### 11 §.

Taxering till allmän omsättningsskatt år 1947 skall, såvitt angår skattepliktig omsättning för vilken skärpt omsättningsskatt utgår, avse tiden från utgången av det räkenskapsår, för vilket taxering verkställts år 1946, till och med den 31 december samma år.

#### 12 §.

Skattskyldig äger hos länsstyrelsen erhålla restitution av erlagd skatt i den mån skatten belöper på vederlag, som jämlikt 3 § eller 7 § 2 mom. vid taxeringen inräknats i den skattepliktiga omsättningen men som enligt sedermera företedd utredning varken influtit eller kan antagas komma att inflyta.

Ansökan varom här är fråga skall ingivas till länsstyrelsen senast den 30 juni 1949.

13 §.

Vad i 31—34 §§ förordningen om allmän omsättningsskatt är stadgat beträffande uppgift enligt 9 § nämnda förordning skall äga motsvarande tillämpning i fråga om uppgift, som lämnas enligt denna förordning.

14 §.

Kungl. Maj:t äger utfärda för tillämpning av denna förordning erforderliga föreskrifter.

---

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

---

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t  
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 29 no-  
vember 1946.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden WIGFORSS, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON,  
VOUGT, MYRDAL, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter frågan om *avveckling av den allmänna omsättningsskatten* samt anför därvid följande.

### Inledning.

Den allmänna omsättningsskatten infördes genom förordningen den 13 december 1940 (nr 1000) om allmän omsättningsskatt, vilken förordning trädde i kraft den 1 januari 1941. Enligt vad i förordningen stadgas skall allmän omsättningsskatt utgå i huvudsak vid yrkesmässig försäljning av varor från butik eller annat därmed likartat försäljningsställe samt vid yrkesmässig försäljning av varor i restaurang-, pensionat-, kafé- och konditorirörelse. Skattskyldighet föreligger jämväl vid uttag av varor från rörelse, vid import av utomlands inköpta varor samt i fråga om vissa slag av tjänstprestationer. Vissa betydelsefulla varor äro undantagna från beskattningen, bland annat vete, råg, korn och havre, ved och vissa andra bränslen, för förtäring avsedda rusdrycker, tobaksvaror ävensom mjölk, grädde, smör och margarin, potatis samt de slag av mjöl, gryn och bröd, som Kungl. Maj:t bestämmer. Omsättningsskatten utgår med fem procent av den skattepliktiga omsättningen.

Den allmänna omsättningsskatten, som sålunda drabbar även konsumtionen av åtskilliga oundgängliga förnödenheter, har bl. a. av sociala skäl kompletterats med en strängare beskattning av mera oundgängliga eller lyxbetonade varor. Denna skärpta beskattning har anordnats *dels* såsom en skärpt omsättningsskatt beträffande vissa varor, som företrädesvis försäljas i specialaffärer, och *dels* beträffande vissa andra varor såsom en hos tillverkaren utgående varuskatt.

Sålunda stadgas i förordningen den 25 maj 1941 (nr 252) angående skattesatsen för den allmänna omsättningsskatten beträffande vissa varor, att omsättningsskatt skall utgå med tjugu procent av den skattepliktiga omsätt-

ningen såvitt angår varor upptagna i en vid förordningen fogad varuförteckning. I denna förteckning upptagas bland annat mattor, vissa slag av skodon, guld- och silverarbeten, pärlor, radiogrammofoner, kikare, vissa fotografi-kameror, fickur och urboetter, grammofoner och grammofonskivor ävensom väskor och koffertar av läder eller skinn.

Skärpt omsättningsskatt har tidigare utgått även för beredda, lösa pälsverk och arbeten av pälsverk samt persedlar med pälsverk till övertyg eller foder. Denna form av skärpt beskattning å pälsvaror frångicks emellertid av kontrolltekniska skäl och ersattes med en särskild pälsvaruskatt. Detta skedde genom förordningen den 30 juni 1943 (nr 477) om skatt å vissa pälsvaror, genom vilken förordning en särskild styckeskatt infördes på inom riket yrkesmässigt beredda lösa pälskinn, kompletterad med en värdeskatt å femton procent för vissa till riket införda pälsvaror m. m. Storleken av berednings-skatten — som varierar mellan 10 öre och 300 kronor per skinn — framgår av en vid förordningen fogad förteckning.

Den i det föregående omförmälda varuskatten å vissa varor regleras genom förordningen den 25 maj 1941 (nr 251) om varuskatt. Enligt denna förordning utgöres varuskatt för bland annat choklad och konfityrer samt putsmedel, tandpasta, puder, smink och parfymer. Varuskatten uttages med viss procent — lägst 20 och högst 75 — av varans beskattningsvärde.

I proposition den 5 april 1946 (nr 222) med anhållan om riksdagens yttrande angående avvecklingen av den allmänna omsättningsskatten förordades, att denna skatt avvecklades från och med den 1 januari 1948. I enlighet härmed borde förslag om upphävande av förordningen om allmän omsättningsskatt föreläggas 1947 års riksdag, sedan de med upphävandet sammanhängande detaljfrågorna underkastats ytterligare beredning. Vid denna fortsatta beredning borde bland annat beaktas spörsmålen om man borde bibehålla en särskild beskattning av varor, som nu vore underkastade skärpt omsättningsskatt, och vilka former en dylik beskattning i sådant fall skulle erhålla.

I sitt utlåtande (nr 2) över propositionen anförde första särskilda utskottet vid 1946 års riksdag (vårsessionen), att — med hänsyn till önskvärdheten att omsättningsskatten slopades snarast möjligt — utskottet ville, trots de betänkligheter ur statsfinansiell synpunkt som vore förbundna därmed, förordna att tidpunkten för omsättningsskattens avveckling fastställdes till den 1 juli 1947. Utskottet ville därjämte framhålla att, därest förhållandena skulle utveckla sig på sådant sätt att det kunde befinnas angeläget att omsättningsskatten slopades redan före den 1 juli 1947, frågan därom borde upptagas till omprövning. Utskottet hemställde, att riksdagen måtte till Kungl. Maj:tt hemställa om förslag angående den allmänna omsättningsskattens avveckling från och med den 1 juli 1947, vilket förslag jämväl borde avhandla frågan huruvida särskild beskattning av varor, som nu vore underkastade skärpt omsättningsskatt, skulle bibehållas. Denna hemställan bifölls av riksdagen (skrivelse nr 431).

Vid anmälan i statsrådet den 20 september 1946 av frågan om avvecklingen av den allmänna omsättningsskatten anförde t. f. chefen för finansdepartementet, statsrådet Ericsson, bland annat att en utredning borde verkställas rörande sådana frågor av teknisk natur, som sammanhänge med avvecklingen av den allmänna omsättningsskatten. Utredningsarbetet borde i denna del planläggas med utgångspunkt från att det kunde visa sig lämpligt att avveckla nämnda skatt redan från och med den 1 januari 1947. I samband med nämnda utredning borde även undersökas i vilken omfattning det kunde anses motiverat att, sedan den allmänna omsättningsskatten avvecklats, bibehålla den såsom ett komplement till nämnda skatt införda strängare beskattningen av vissa konsumtionsvaror av mera umbärlig eller lyxbetonad art. Denna utredning borde sålunda avse såväl de varugrupper, vilka nu vore underkastade skärpt omsättningsskatt, som de varugrupper vilka vore föremål för varuskatt respektive pälsvaruskatt. Den avgörande synpunkten borde härvid vara, att beskattningen borde bibehållas huvudsakligen endast beträffande varor, vilka vore av mera väsentlig betydelse i fiskaliskt hänseende och vilkas karaktär av umbärliga varor vore mera allmänt erkänd. Därest under utredningens gång skulle befinnas att jämväl andra varor än de, som för närvarande vore föremål för skärpt omsättningsskatt eller varuskatt, borde indragas under beskattningen, borde förslag utarbetas jämväl härom. Utredningen, som lämpligen borde uppdragas åt särskilda sakkunniga inom finansdepartementet, borde såvitt anginge frågan om avveckling av den allmänna omsättningsskatten bedrivas så skyndsamt att förslag i ämnet eventuellt kunde framläggas redan vid höstriktsdagen innevarande år. I övrigt borde utredningsarbetet bedrivas så att de förslag, vartill utredningen kunde föranleda, kunde framläggas för 1947 års riksdag. I enlighet härmed hemställdes bland annat, att Kungl. Maj:t måtte bemyndiga chefen för finansdepartementet att tillkalla högst fem sakkunniga med uppdrag att inom departementet verkställa utredning av frågan om avvecklingen av den allmänna omsättningsskatten m. m.

Sedan Kungl. Maj:t samma dag lämnat chefen för finansdepartementet det begärda bemyndigandet, har jag den 23 september 1946 tillkallat ledamoten av riksdagens första kammare, lektorn H. L. E. Sjödahl, direktören O. R. Sundén, ledamoten av riksdagens andra kammare, folkskolläraren N. W. Sundström, t. f. byråchefen i kontrollstyrelsen E. E:son Thulin samt centralkonsulenten A. O. Åkesson att inom departementet verkställa utredning av frågan om avvecklingen av den allmänna omsättningsskatten, m. m. Samtidigt uppdrogs åt Sjödahl att såsom ordförande leda de sakkunnigas arbete.

De sakkunniga, som antagit benämningen varubeskattningskommittén, ha med skrivelse den 9 november 1946 såsom ett första led i utredningsarbetet överlämnat *betänkande med förslag till avveckling av den allmänna femprocentiga omsättningsskatten*.

I sitt betänkande har kommittén framhållit, att med hänsyn till vad i di-



rektiven anförts kommittén funnit sig böra framlägga alternativa förslag till avveckling av den allmänna omsättningsskatten. Det ena alternativet — alternativ I — innebure avskaffande av den femprocentiga omsättningsskatten från och med den 1 januari 1947 och ett bibehållande tillsvidare av den tjugoprocentiga skatten. Sistnämnda skatt komme att inom kommittén bliva föremål för fortsatt behandling i enlighet med vad i direktiven angivits. Enligt det andra alternativet — alternativ II — skulle omsättningsskatten i dess helhet upphävas från och med den 1 juli 1947.

Vid betänkandet funnos fogade två i enlighet med dessa alternativ upprättade författningsförslag.

Över betänkandet ha, efter remiss, utlåtanden avgivits av *kammarrätten, statskontoret, riksräkenskapsverket, kommerskollegium, överståthållarämbetet* (med bifogande av yttrande av *uppbördsintendenten i Stockholm*), *länsstyrelserna i Stockholms, Södermanlands, Jönköpings, Kalmar, Blekinge, Malmöhus, Älvsborgs, Skaraborgs, Örebro, Kopparbergs, Västernorrlands och Västerbottens län, centrala omsättningsskattenämnden, Stockholms handelskammare, handelskammaren i Göteborg, Skånes handelskammare, kooperativa förbundet, Sveriges industriförbund, Sveriges grossistförbund, Sveriges köpmannaförbund samt Sveriges hantverks- och småindustriorganisation*. Vidare har *Sveriges pianoförbund* inkommit med yttrande över betänkandet.

I detta sammanhang torde jag vidare få anmäla, att *statens priskontrollnämnd* i en den 5 november 1946 till finansdepartementet ingiven skrivelse upptagit till övervägande frågan om avvecklingen av den allmänna omsättningsskatten. Vid skrivelsen fanns fogad bl. a. en av professorn E. Lundberg och sektionschefen i priskontrollnämnden O. Karleby den 4 november 1946 avgiven promemoria rörande verkningarna av omsättningsskattens avveckling, vilken promemoria torde få såsom *Bihang I* fogas vid statsrådsprotokollet för denna dag. Vidare hade vid priskontrollnämndens skrivelse fogats *dels* en inom nämndens sekretariat upprättad promemoria angående principerna i samband med omsättningsskattens borttagande och *dels* en av sektionen för prisövervakning avgiven promemoria rörande kontrollen av att omsättningsskattens borttagande medför motsvarande prissänkningar.

Efter det Kungl. Maj:t i skrivelse till statens livsmedelskommission den 8 november 1946 uppdragit åt kommissionen att, i samråd med statens sockernämnd och statens priskontrollnämnd, verkställa utredning rörande i vilken utsträckning kostnaderna för jordbruksregleringarna i samband med en avveckling av den allmänna omsättningsskatten från och med den 1 januari 1947 lämpligen borde slå igenom i konsumentpriserna och i vad mån dessa priser skulle påverkas härav, har *priskontrollnämnden* avgivit yttrande i berörda ärende den 23 november 1946. *Livsmedelskommissionen* har därefter samma dag avlåtit en skrivelse i ämnet, vilken skrivelse torde få såsom *Bihang II* fogas vid protokollet.

Sedan härefter frågan om avvecklingen av den allmänna omsättningsskatten och den lämpliga tidpunkten härför varit föremål för ytterligare överväganden inom departementet, torde jag nu få anmäla ärendet.

## Frågan om tidpunkten för avvecklingen av den allmänna omsättningsskatten.

I sitt betänkande har *kommittén* anført, att *kommittén* icke ansett sig böra ingå på frågan om ändamålsenligheten av skattens avskaffande vid den ena eller den andra av de ifrågasatta tidpunkterna.

I *remissyttrandena* över *kommitténs* förslag har i allmänhet uttalats, att *remissinstanserna* icke syntes hava anledning att bedöma frågan om tidpunkten för omsättningsskattens avveckling ur penningpolitiska och statsfinansiella synpunkter. I yttrandet av *kommerskollegium* har dock framhållits, att den sänkning av varupriserna, som omsättningsskattens borttagande måste ha till följd, komme att innebära betydande fördelar för landet och underlätta strävandena att bibehålla den nuvarande prisnivån; och med hänsyn härtill funnes från kollegii sida icke något att erinra mot att tidpunkten för skattens slopande fastställdes till den 1 januari 1947. *Riksräkenskapsverket* har uttalat, att de statsfinansiella konsekvenserna av omsättningsskattens slopande framginge därav att denna skatt — därest den bibehölles oförändrad — under budgetåret 1947/48 kunde beräknas inflyta med cirka 450 miljoner kronor. Inkomstbortfallet därest den femprocentiga skatten slopades den 1 januari 1947 kunde för budgetåret 1946/47 beräknas till cirka 180 miljoner kronor. Den kvarstående tjugoprocentiga skatten kunde för sistnämnda budgetår beräknas inflyta med 15 à 20 miljoner kronor.

I ett flertal yttranden har understrukits, att en avveckling av omsättningsskatten från och med den 1 januari 1947 skulle ur *skatteteknisk* synpunkt vara att föredraga framför en avveckling först från och med den 1 juli samma år. I detta hänseende har *länsstyrelsen i Kalmar län* anført, att kontrollen av omsättningsskatteuppgifterna grundade sig, vad bruttointäkterna beträffade, i första hand på en jämförelse mellan omsättningsbeloppen enligt rörelsebilagan till den allmänna självdeklarationen och de under året avgivna omsättningsskatteuppgifterna. Då bokföringen avslutats medelst vinst- och förlustkonto i huvudbok och det totala omsättningsbeloppet enligt rörelsebilagan hämtats från varukontot, hade korrigeringar måst vidtagas med avseende på in- och utgående varufordringar för att få ett med omsättningsskatteuppgifterna fullt jämförbart belopp. Sagda kontrollmöjlighet syntes praktiskt taget utesluten, därest omsättningsskatten avvecklades från och med den 1 juli 1947. Enda lösningen på detta problem skulle nämligen i så fall vara att infordra de skattskyldigas huvudböcker. Detta förfaringsätt skulle bli mycket tidsödande och avsevärt förlänga den av *kommittén* föreslagna tiden för kontroll- och taxeringsarbetet. Vidare borde framhållas, att den indirekta redovisningsmetoden förutsatte justering bl. a. för lagerförändringar. Härav följde, att, därest den femprocentiga omsättningsskatten avvecklades från och med den 1 juli 1947, de skattskyldiga, som redovisat omsättningsskatt enligt denna metod, borde åläggas inventera sina skattefria lager per den 30 juni 1947.

Vidare har *Skånes handelskammare* anført, att fördelen med en avveckling från och med den 1 januari 1947 framträdde allra mest i de fall, där den indirekta metoden för skattens redovisning kommit till användning, i det att om avvecklingen förlades till årsskiftet någon inventering utöver den sedvanliga årsinventeringen i samband med bokslutet icke behövde äga rum. För den händelse avvecklingen framflyttades till halvårsskiftet pålades däremot vederbörande näringsidkare det tidsödande arbetet med en extra inventering, som eljest icke behövt äga rum. Om skatten på sätt förutsattes enligt alternativ I med kort varsel bringades att upphöra redan den 1 instundande januari, komme det visserligen att bereda de skattskyldiga svårigheter att på den korta tid, som därvid komme att stå till förfogande, utarbeta nya prislistor, i vilka varupriserna minskats med det belopp, som motsvarade omsättningsskatten. Den möjligheten stode dock de skattskyldiga till buds att under den första övergångstiden, till dess att de nya prislistorna gjorts färdiga, tillämpa nu gällande prislistor med tillhjälp av en reduceringstabell för beräkning av det pris, som i varje fall skulle utgå.

*Kammarrätten* har ansett sig böra framhålla, att det ur rent skatteteknisk synpunkt syntes mindre lämpligt att såsom enligt alt. I låta de båda slagen av omsättningsskatt upphöra vid olika tidpunkter. Vidare syntes man icke kunna bortse ifrån att om jämväl andra varor än de för närvarande med skärpt omsättningsskatt belagda bleve föremål för varuskatt, ett bifall till alt. I föranledde onödiga och mindre tillfredsställande prisförändringar å dessa varor.

*Centrala omsättningsskattenämnden* har anført följande.

En avveckling av enbart den femprocentiga skatten är enligt nämndens mening förbunden med åtskilliga olägenheter. Sålunda är att framhålla, att en stor del av näringsidkarna icke erhåller befrielse från det tidsödande arbetet med redovisning av omsättningsskatt, ehuru den skattepliktiga omsättningen endast avser en ytterst ringa del av deras totala omsättning. Särskilt framträder detta förhållande beträffande en betydande mängd smärre detaljister inom olika branscher — cigarrhandlare, pappershandlare och, ej minst, lanthandlare — i vilkas försäljning till obetydlig del ingår sådana, skärpt omsättningsskatt underkastade varor som väskor, plånböcker, portmonnäer etc. Det måste i detta sammanhang starkt betonas att — främst av konkurrenshänsyn — kontrollen över den skärpta omsättningsskattens utgörande icke får eftersättas. Och det torde ligga i öppen dag att denna kontroll — särskilt i den mån den skärpta omsättningsskatten bibehålles under någon längre tid — kommer att i förhållande till skatteintäkternas storlek bliva vida högre än den hittills för de båda slagen av skatt gemensamma kontrollen.

Å andra sidan är det obestridligt, att den i och för sig gynnsammaste tidpunkten för omsättningsskattens avveckling föreligger vid ett årsskifte; det torde härutinnan vara tillräckligt att hänvisa till att det ojämförligt största antalet skattskyldiga har sin bokföring inrättad per kalenderår och jämväl vid årsskiftet företaga inventering av sitt lager. Med hänsyn till dem, som icke föra varor, underkastade skärpt omsättningsskatt — och dessa skattskyldiga utgöra det stora flertalet — är alltså den tidpunkt för avvecklingen av den femprocentiga omsättningsskatten, som innefattas i kommitténs alternativ I, att föredraga framför den i alternativ II angivna tidpunkten.

Ehuru nämnden för sin del finner det önskligt, att de båda lagen av omsättningsskatt avvecklas samtidigt, finner sig nämnden i nu föreliggande läge icke böra motsätta sig en avveckling i enlighet med den linje som utformats i alternativ I.

Vidare har omsättningsskattenämnden i sitt yttrande understrukt, att jämväl den skärpta omsättningsskatten, som enligt nämndens mening vore för- enad med åtskilliga olägenheter, borde avvecklas snarast möjligt.

*Kooperativa förbundet* har framhållit, att förbundet alltsedan omsättningskattens införande utgått ifrån att den beskattningsform, vilken drabbade de minst bemedlade hårdast, borde avvecklas så snart det ekonomiska och statsfinansiella läget efter krigets slut nått en sådan stadga, att skattesänkningar överhuvud kunde ifrågakomma. Läget vore för närvarande sådant att uppenbara risker för en fortsatt penningvärdesförsämring föreläge. Skäl finnes i och för sig icke att i en dylik situation företaga skattesänkningar. Med hänsyn till de utomordenligt stora olägenheter, som vore förknippade med ett bibehållande av omsättningsskatten, vore förbundet icke desto mindre berett att bestämt förorda nämnda skatts avveckling från och med den 1 januari 1947. Hellre än att bibehålla omsättningsskatten vore det långt bättre att i nuvarande kritiska läge tillgripa en låneform, som mobiliserade ett tvångssparande för alla inkomsttagare i förhållande till vars och ens ekonomiska bärkraft och av sådan omfattning att en betydande begränsning av det aktuella inflationstrycket från inkomstsidan åvägbringades. Förbundet finge därför, då möjlighet till skattens omedelbara avskaffande syntes erbjudas, tillstyrka att kommitténs alt. I lades till grund för proposition till 1946 års riksdag.

*Statens priskontrollnämnd* har i sin nyssnämnda skrivelse till en början hänvisat till den av professorn Lundberg och sektionschefen Karleby avgivna promemorian rörande verkningarna av omsättningsskattens avveckling. Beträffande denna promemoria har priskontrollnämnden anfört, att nämnden, som funne vad i promemorian anfördes värt beaktande, ville understryka önskvärdheten av att de däri framlagda synpunkterna gjordes till föremål för övervägande från statsmakternas sida.

Priskontrollnämnden har i sin förenämnda skrivelse vidare anfört, att frågan om den sannolika utvecklingen av socialstyrelsens levnadskostnadsindex under de närmaste kvartalen varit föremål för överväganden inom priskontrollnämnden. Levnadskostnadsindex i 1914 års serie låge för närvarande vid 243. Vid beräkningen per september 1946 hade index förblivit oförändrat. Detta resultat var knappast väntat med hänsyn till de prisstegringar på vissa jordbruksprodukter (mjölk, ost och ägg), som kunde förutses komma att påverka index vid detta beräkningstillfälle. Dessa prishöjningar motvägdes emellertid framför allt av betydande prissänkningar på potatis och lingon. På grund av den höjning av priserna på vissa jordbruksprodukter, som genomförts i enlighet med beslutet våren 1946 om prissättningen på jordbrukets produkter, hade således en eljest inträffad sänkning

av levnadskostnadsindex förhindrats. En dylik sänkning hade minskat risken för uppnåendet av den kritiska gränsen för levnadskostnadsindex, 248—249. Den fortsatta utvecklingen av levnadskostnadsindex komme att påverkas framför allt av omräkningen av skatteposten med hänsyn till källskattens genomförande och, i mindre grad, av förmalningsersättningens borttagande fr. o. m. den 1 oktober 1946 med därav följande högre mjöl- och brödpri- ser. Därutöver kunde såsom indexhöjande faktorer framhållas eventuell in- dragning av rabattkort för mjölk och smör samt eftersläpande textilprishöj- ningar. Dessa poster spelade dock relativt obetydlig roll. Några indexsän- kande faktorer föreläge icke, såvitt man nu kunde bedöma. Förmalnings- ersättningens borttagande kunde beräknas påverka index med omkring en halv enhet. Vad beträffar omräkningen av skatteposten vore frågan om det närmare tillvägagångssättet härvidlag och effekten på index ännu oklar. Inom socialstyrelsen vore man för närvarande sysselsatt med att utreda detta problem. I avvaktan på resultatet av denna utredning kunde man icke mera exakt ange vilken effekt skattepostens omräkning finge på lev- nadskostnadsindex. Ett försök till en approximativ kalkyl skulle emellertid framläggas av priskontrollnämnden.

I sistnämnda hänseende har priskontrollnämnden anfört följande.

Innebörden i den skatteomräkning som skall ske är att skatteposten i in- dex från och med årsskiftet 1946/47 skall beräknas på inkomsten för det löpande året i stället för på inkomsten omkring två år tidigare. Skatteposten skall beräknas på basis av en inkomst, som antages variera med den all- männa löneutvecklingen. Vid beräkningstillfället i september 1946 räknade man icke med någon inkomststegring mellan 1944 och 1945 på grund av verkstadskonflikten i början av år 1945. Skatteposten påverkades sålunda då icke av någon omräkning av inkomsten. Mellan 1945 och 1946 synes man av tillgänglig statistik att döma kunna uppskatta lönestegringen till 8—9 procent. Otvivelaktigt kommer mellan 1946 och 1947 likaledes en kraftig lönestegring att äga rum. Antager man att lönerna under 1947 kom- ma att ligga åtminstone 15 % högre än 1945 års, kommer skatteposten i levnadskostnadsindex sålunda att från och med årsskiftet beräknas på en motsvarande högre inkomst än vad nu är fallet. Då skatteposten uppgår till ett belopp av omkring 500 kronor, betyder denna inkomstuppräkning en utgiftsstegring med omkring 75 kronor (under förutsättning av oföränd- rade skattesatser) eller en höjning av levnadskostnadsindex med 3—4 en- heter. Blir inkomststegringen något starkare än vad här antagits, kan höj- ningen komma att uppgå till 5 enheter.

Till ett mera exakt resultat kan man för närvarande icke komma. Vid den utredning som nu pågår inom socialstyrelsen gäller problemet bl. a. att söka ernå ett säkert underlag för bedömning av lönestegringen mellan 1946 och 1947 redan i början av sistnämnda år.

Priskontrollnämnden har vidare uttalat, att av det anförda framginge otvetydigt, att skatteposten spelade den avgörande rollen för utvecklingen av levnadskostnadsindex under de närmaste kvartalen. Index kunde under i övrigt oförändrade förhållanden vid beräkningstillfället i mars 1947, vid vilken tidpunkt nämnden förutsatte att skatteomräkningen skedde, beräk- nas ligga vid 246—248. Härtill komme, såsom tidigare framhållits, vissa

prishöjningar. Några prissänkningar vore däremot för närvarande icke skönjbara. Även om man sålunda icke med bestämdhet kunde påstå att levnads-kostnadsindex vid beräkningstillfället i mars 1947 komme att stiga till talet 249, då automatisk lönestegring genom höjning av indextillägget från 20,7 (utgående sedan den 1 augusti 1942) till 25,7 procent inträdde i enlighet med ramavtalets bestämmelser, kunde det i varje fall klart fastslås att en mycket betydande risk härför föreläge. Några nu oförutsebara, kanske slumparta-de förändringar i index kunde bliva avgörande för om levnads-kostnadsindex uppnådde 249 eller ej. Om index icke uppnådde talet 249, komme likväl det förhållandet att index låge mycket nära denna siffra att föranleda irritation och psykologiska påfrestningar för olika berörda parter. Miss-tänksamheten mot index, som redan nu syntes vara rätt utbredd, bl. a. till följd av att index blivit oförändrat vid senaste beräkningstillfället, kunde förväntas bliva än mera accentuerad. Riksdagen hade beslutat att den all-männa omsättningsskatten skulle avvecklas från och med den 1 juli 1947. Under förutsättning att detta beslut kvarstode orubbat, komme omsättningsskatte-bortfallet att påverka levnads-kostnadsindex i sänkande riktning först vid beräkningstillfället i september 1947. Skattebortfallet kunde beräknas sänka levnads-kostnadsindex med omkring 4 enheter. Om levnads-kostnadsindex på grund av omräkningen av skatteposten redan i mars 1947 uppnådde läget 249, komme det sålunda att ett halvt år senare under i övrigt oförändrade förhållanden sjunka med 4 enheter eller med ungefär lika mycket som för-anleddes av skattepostens stegring i mars 1947. Den automatiska lönesteg-ring, som kunde komma att inträda, komme sålunda att betingas av ett tillfälligt toppläge i levnads-kostnadsindex under ett halvt års tid, framkallat av fluktuationer i skatteposten till följd av förändrat inkomstunderlag. En dylik utveckling borde enligt nämndens uppfattning om möjligt förhindras. Förhållandena måste anses ha utvecklats sig på ett sådant sätt att det vore angeläget att omsättningsskatten slopades redan före den 1 juli 1947 och att sålunda frågan om tidpunkten för skattens avveckling nu borde upp-tagas till omprövning. Då omsättningsskatten i enlighet med den förda mo-tiveringen för dess borttagande före den 1 juli 1947 borde avvecklas så snart att den kunde motverka stegringen av levnads-kostnadsindex vid beräkning-s-tillfället i mars på grund av skattepostens omräkning, borde skatten bort-tagas senast den 1 mars 1947. Emellertid vore en ännu tidigare tidpunkt ur olika synpunkter att föredraga. En lämplig tidpunkt för avvecklingen an-såge priskontrollnämnden vara årsskiftet 1946/47. Det måste vara en an-gelägenhet av yttersta vikt att de prissänkningar, som bleve möjliga vid skattebortfallet, genomfördes över hela varufältet i största möjliga utsträck-ning. En omfattande kontrollverksamhet från priskontrollnämndens sida komme att bliva erforderlig. Det vore därvid icke tillräckligt med efter-handskontroll utan en rätt ingående förhandskontroll av prissättningen i olika branscher måste även sättas in. Självfallet kunde man icke påräkna ett hundraprocentigt utnyttjande av skattebortfallet i form av prissänkning. En viss del av den skattepliktiga omsättningen finge anses falla utanför kontrollmöjligheterna.

I sitt förut omnämnda yttrande den 23 november 1946 har *priskontrollnämnden* — efter en redogörelse för innehållet i sin tidigare skrivelse i ärendet — anfört följande.

Socialstyrelsens utredning av skatteomräkningens inverkan på levnads-kostnadsindex har ännu icke slutförts men av en inom styrelsen nu företagen överslagsberäkning, uppgjord under antagande av en inkomststegring på 18 procent, synes framgå, att den tidigare anlagda indexeffekten har beräknats något för lågt. Sålunda synes man nu räkna med att indexhöjningen kan komma att uppgå till omkring 6 enheter. Med utgångspunkt från denna nya siffra och under hänsynstagande till indexeffekten av förmalningsersättningens borttagande samt av förändringar i vissa smärre poster, kommer man till ett indextal på 250. Räknar man med 4 enheters sänkning på grund av omsättningsskattens borttagande får man talet 246. Man har då en marginal på 2 enheter innan indextaket överskrides. Denna marginal är synnerligen knapp och närheten till indextaket kommer att föranleda irritation och psykologiska påfrestningar för olika berörda parter. Nämnden vill ej underlåta att framhålla att det i sådant läge blir mycket vanskligt att föra en rationell prispolitik.

Frågan om en omläggning av jordbruksregleringarna i samband med en avveckling av den allmänna omsättningsskatten har nu upptagits till prövning. Livsmedelskommissionen har för sin del anfört att starka skäl tala för att de till producenterna utgående priserna på jordbruksprodukter få slå igenom i konsumentpriserna och att systemet med statliga subventioner sålunda avvecklas och kommissionen är av den uppfattningen att detta bör ske i samband med en avveckling av omsättningsskatten. Enligt kommissionens mening synes en avveckling av sockersubventionen och ett slopande av det allmänna pristillägget å mjölk för smörberedning samt lantsmörsbidraget i första hand böra ifrågakomma och därefter ett slopande av det allmänna mjölkpristillägget för konsumtionsmjölk samt en i vissa orter utgående kompensation för utebliven prishöjning å konsumtionsmjölk. De ifrågasatta åtgärdernas inverkan på levnads-kostnadsindex anges av kommissionen till över 2 enheters stegring.

Bakgrunden till att denna fråga upptagits till prövning är, att i propositionen nr 222 till 1946 års riksdag med anhållan om riksdagens yttrande angående avvecklingen av den allmänna omsättningsskatten, har departementschefen bland annat uttalat, att möjligheten att låta kostnaderna för jordbruksregleringarna till en del ersättas av högre produktpriser sammanhänger med utsikterna att motväga en stegring i levnads-kostnaderna genom att taga bort omsättningsskatten och att det synes rimligt att i samband med omsättningsskattens bortfall låta en väsentlig del av kostnaderna för jordbruksregleringarna slå igenom i konsumentpriserna. Vidare upptogs i propositionen nr 267 till 1946 års riksdag angående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område, under erinran om förenämnda uttalanden, till närmare övervägande frågan huruvida och i vad mån kostnaderna för jordbruksregleringarna redan då borde tillåtas slå igenom i konsumentpriserna. Departementschefen framhöll att, därest omsättningsskatten borttoges, enligt hans förmenande några mera vägande principiella invändningar mot en dylik omläggning av jordbruksregleringarna svårligen syntes kunna resas. Då denna förutsättning emellertid vid den tidpunkten ännu ej var för handen och med hänsyn till de farhågor för prisutvecklingen, som priskontrollnämnden i det sammanhanget uttalat, ansåg sig departementschefen endast i begränsad utsträckning kunna biträda livsmedelskommissionens då förevarande förslag.

Därest en höjning av konsumentpriserna på vissa jordbruksprodukter på sätt som livsmedelskommissionen föreslagit skulle inträda i samband med

ett borttagande av omsättningsskatten, kan följande kalkyl uppgöras för levnadskostnadsindex' läge per mars 1947.

Levnadskostnadsindex ligger för närvarande vid .....	243
Tillkommer på grund av skattepostens omräkning .....	ca 6
Tillkommer på grund av avveckling av vissa jordbruksregleringar ..	» 2
Tillkommer på grund av borttagande av förmalningsersättning m. m. »	1
Summa enheter ca 252	
Avgår på grund av omsättningsskattens bortfall .....	» 4
Nettoresultat ca 248.	

Det torde i detta sammanhang även böra nämnas att de av kommissionen beräknade prishöjningarna torde — åtminstone vad beträffar smör — knappast kunna genomföras med oförändrad detaljhandelsmarginal. Därutöver komma de ifrågasatta prishöjningarna att medföra någon råvarukostnadsförtydning för sötvaruindustrien, läskedrycksfabriker, bagerier m. m., vilken torde bli av viss betydelse för prissättningen på en del olika varor inom dessa branscher.

Den ovan framlagda indexkalkylen, uppgjord enligt de nya förutsättningar som inträtt sedan nämnden avgav sin skrivelse angående avveckling av den allmänna omsättningsskatten, visar att om samtidigt med omsättningsskattens borttagande kostnaderna för jordbruksregleringarna tillåtas slå igenom i konsumentpriserna i nämnd omfattning och under förutsättning att socialstyrelsens senaste beräkning rörande skatteomräkningens indexeffekt visar sig hålla, man ändock, även om man borttager omsättningsskatten redan från och med årsskiftet 1946/47, kommer till det resultatet att levnadskostnadsindex kommer att uppnå »taket» och av en ren tillfällighet eller på grund av i övrigt okända omständigheter kan stiga till 249, varvid den allmänna automatiska lönestegring inträder, som man ville förhindra genom att slopa omsättningsskatten redan från och med årsskiftet 1946/47. Man har sålunda, om frågan om vissa jordbrukssubventioners avveckling sammankopplas med omsättningsskattens avveckling, icke uppnått någon säker garanti för att denna lönestegring icke kommer att inträda. Tvärtom kommer risken därför att vara överhängande. Med hänsyn till det nuvarande lägets speciella förhållanden bör därför enligt nämndens mening avvecklingen av dessa jordbrukssubventioner icke företagas i samband med omsättningsskattens borttagande. Nämnden vill understryka, att nämnden principiellt ansluter sig till tanken att avskaffa subventionerna på jordbrukets produkter så att de verkliga kostnaderna få komma till uttryck i priserna till konsumenterna. Emellertid är nämnden av den uppfattningen att en avveckling av dessa subventioner i samband med omsättningsskattens slopande från och med årsskiftet, icke kan vara lämplig då motivet för skattens borttagande redan vid denna tidpunkt just varit att skattebortfallet skulle möjliggöra att levnadskostnadsindex icke nådde det läge, då automatisk lönestegring inträdde.

Nämnden vill betona, att de allmänna uttalanden om önskvärdheten av en avveckling av jordbrukssubventionerna, till vilka nämnden som ovan framhållits kan ansluta sig, gjordes vid en tidpunkt, då det syntes naturligt och lämpligt att låta denna avveckling ske i samband med omsättningsskattens borttagande, enär man då icke kunde förutse det faktiska indexläget vid den tidpunkt, då avvecklingsfrågorna skulle bli aktuella. Dessa uttalanden kunna icke rimligen innebära, att subventionerna på jordbrukets produkter skola slopas i samband med omsättningsskattens borttagande oavsett de konsekvenser som detta skulle få på löne- och prisområdet. I ovan nämnda proposition angående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område framhölls,



att några mera vägande *principiella* invändningar mot ett slopande av subventioner vid omsättningsskattens borttagande svårligen kunde resas. Emellertid ansåg departementschefen sig redan i det läget, med hänsyn till de farhågor för indexutvecklingen som nämnden då uttalat, icke kunna gå ens så långt ifråga om avvecklingen av jordbrukssubventioner som livsmedelskommissionen då hade föreslagit. I det nuvarande läget är indexsituationen avsevärt mera kritisk än då detta uttalande fälldes och nämnden anser det därför för sin del stå i full överensstämmelse med den då intagna ståndpunkten, att man nu icke företager den av kommissionen ifrågasatta avvecklingen av jordbrukssubventionerna utan härför avvaktar en med hänsyn till tendenserna i den allmänna prisutvecklingen lämpligare tidpunkt.

Nämnden vill slutligen påpeka den inkonsekvens i utformningen av de prispolitiska åtgärderna i nuvarande kritiska pris- och indexläge, som föreligger då å ena sidan, i syfte att förhindra en pris- och indexstegring, Kungl. Maj:t framlägger proposition till riksdagen om subventionering av införseln av vissa varor och riksdagen beslutar sänkning av skatten å kaffe, men å andra sidan man skulle företaga en sådan åtgärd som avveckling av subventioner på jordbrukets produkter i samband med omsättningsskattens borttagande, en åtgärd som i det läge då uttalandena härom fälldes tedde sig som rationell, men som i nuvarande läge skulle äventyra hela resultatet av de strävanden att hålla prisnivån stabil och att hindra en automatisk lönestegring som de ovan berörda åtgärderna äro uttryck för.

Under återopande av vad sålunda anförts får nämnden för sin del avstyrka ett slopande av subventionerna å jordbrukets produkter i samband med en avveckling av den allmänna omsättningsskatten från och med den 1 januari 1947.

Ledamoten av priskontrollnämnden professorn Lundberg ävensom föredraganden, sektionschefen Karleby, ha anført att de ansett, att frågan om avvecklingen av subventionerna på jordbrukets produkter icke borde brytas ut ur sitt sammanhang med den allmänna ekonomiska politiken och behandlas med utgångspunkt från hänsyn till utvecklingen av levnadskostnadsindex på sätt som skett i nämndens förevarande yttrande och ha hänvisat till den av dem avfattade, till nämndens skrivelse den 4 november 1946 angående avveckling av den allmänna omsättningsskatten fogade promemorian rörande verkningarna av omsättningsskattens slopande.

Då förslaget att avveckla omsättningsskatten behandlades vid riksdagens vårsession, betraktades det väsentligen som en del av frågan, hur en väntad ökning av vissa statsutgifter skulle kunna finansieras och hur en sådan ökning kunde förenas med en önskvärd sänkning av den under krigsåren starkt stegrade beskattningen. I den av regeringen framlagda finansieringsplanen förut-sattes att omsättningsskatten kunde försvinna från och med början av 1948. Den skulle sålunda upphöra att utgå samtidigt med att en också förutsedd sänkning av inkomstskatten förverkligades. Riksdagen beslöt att framflytta tiden för avvecklingen till den 1 juli 1947 och underströk därmed angelägenheten av att skattesänkningarna genomfördes snarast möjligt. Att riksdagens majoritet icke följde ett motionsledes framfört förslag att låta skatten upphöra redan på nyåret 1947, torde framför allt ha berott på en obenägenhet att så starkt minska statsinkomsterna för budgetåret 1946/47, att budgeten skulle komma att uppvisa ett väsentligt underskott. Riksdagen uttalade emel-

*Departements-  
chefen.*

lertid att frågan om en tidigare avveckling borde tagas upp till övervägande, om förhållandena utvecklade sig på sådant sätt, att en dylik avveckling syntes angelägen.

De förhållanden som åsyftades torde framför allt ha varit utvecklingen av levnadskostnaderna och den betydelse ett borttagande av omsättningsskatten kunde ha för strävan att motverka tendenserna till prisstegring. Det är också från denna utgångspunkt frågan har tagits upp av priskontrollnämnden, som förordar en avveckling redan från den 1 januari 1947 för att därigenom hålla stegringen av levnadskostnadsindex inom snävare gränser än eljest skulle bli fallet. Nämnden hänvisar därvid också till att höjningen av levnadskostnadsindex över ett i gällande löneavtal fixerat tal — 249 i 1914 års levnadskostnadsindex — genom att föranleda viss lönestegring skulle i sin tur skärpa tendenserna till ytterligare prisstegring.

Mot denna motivering ha bestämda invändningar gjorts i den förut omnämnda promemorian av professorn Lundberg och sektionschefen Karleby. Enligt deras mening kan en avveckling av omsättningsskatten icke motiveras med någon gynnsam verkan i prisåterhållande riktning. Avvecklingen skulle tvärtom medföra en ökning av den redan i förhållande till varutillgången alltför stora köpkraften och därmed göra pressningen uppåt på prisnivån starkare. I denna promemoria förordas därför att hela frågan om skattesänkning tages upp till omprövning i ljust av de till en viss grad förändrade och försämrade förhållanden, som nu få anses föreligga. Priskontrollnämnden, som vidhåller sitt förord för en omedelbar avveckling, anser likväl de i promemorian anförda synpunkterna så beaktansvärda, att de av statsmakterna böra bli föremål för övervägande.

Även enligt min mening kan ett avgörande icke träffas utan att läget underkastas en ny granskning och de i olika riktningar pekande faktorerna vägas mot varandra. Det är därvid av intresse att se icke enbart hur läget just nu gestaltar sig utan också i vad mån det avviker från vad som förutsattes, då riksdagen preliminärt tog ståndpunkt till frågorna om en kommande skattesänkning och särskilt till omsättningsskattens avveckling.

Budgeten är numera balanserad, vad de löpande utgifterna beträffar. Kapitalbudgeten visar alltjämt en betydande utgiftssumma, men delvis är denna beroende av anslag för ändamål, som sakna omedelbar betydelse vid bedömningen av det ekonomiska läget, delvis speglar den statliga realinvesteringar, vilka man lämpligare kan betrakta som en del av det allmänna investeringsproblemet än som en speciell budgetfråga.

En andra faktor i den samhällsekonomiska balansen, nämligen betalningsförbindelserna med utlandet — närmast alltså balansen inom utrikeshandel — verkar också temporärt i utjämnande riktning. Vi ha sålunda för närvarande ett importöverskott, som bidrager till att vidmakthålla balans mellan utbud och efterfrågan inom landet. Går man närmare in på läget, framträda emellertid en del orosmoment. Importen av för vår produktion grundläggande förnödenheter, såsom kol eller järn och stål, är fortfarande otillfredsställande. Införseln avser i betydande utsträckning konsumtionsvaror, och av dessa är en onormalt stor del av lyxbetonad karaktär. Det

gynnsamma inflytande på den samhällsekonomiska balansen, som denna import kan utöva, köpes till priset av en reduktion av våra valutabehållningar, en reduktion vars naturliga gräns i nödvändigheten att bibehålla en reserv av tillfredsställande storlek rätt snart kan uppnås. En annan olägenhet ligger däri, att den alltjämt fortgående internationella prisstegringen medför, att de importerade varorna, trots apprecieringen av den svenska kronan, delvis ligga långt över den svenska prisnivån och alltså utöva en dragning uppåt på denna.

Vid sidan av budgeten och handelsbalansen äro investeringarna i deras förhållande till det frivilliga sparandet av avgörande betydelse för den samhällsekonomiska balansen. Investeringsvolymen har efter kriget visat en tendens till kraftig ansvällning, som endast delvis hållits tillbaka genom den utövade investeringskontrollen. Denna utveckling har sin naturliga bakgrund i behovet att taga igen vad som eftersatts eller underlåtit under kriget. Bostadsproduktionen kräver nu betydande insatser, och detsamma gäller kraftförsörjningen samt vägarna och andra delar av kommunikationsväsendet. Samtidigt framträda avsevärda nyinvesteringsbehov inom det enskilda näringslivet. Maskinell utrustning har förslitits. Tekniska landvinningar måste utnyttjas. Produktivitetsförbättringar kunna vinnas endast genom investeringskrävande omläggningar o. s. v. Om än i mera begränsad omfattning står Sverige i likhet med flertalet andra länder inför av kriget betingade nybyggnadsbehov, som ställa stora anspråk på våra produktiva resurser.

Det är omöjligt att beräkna, i vad mån investeringsutvecklingen balanseras av en motsvarande utveckling av det frivilliga sparandet. Man får nöja sig med vissa allmänna symtom. Därvid tilldrar sig det ansträngda läget inom olika konsumtionsområden särskild uppmärksamhet. Trots det betydande importöverskottet möter på vissa håll en lagerförtäring. Och oaktat denna visar det sig i viktiga hänseenden svårt att tillgodose föreliggande varuefterfrågan. Det är med hänsyn härtill uppenbart att nuvarande konsumtionsnivå icke lämnar utrymme för den vidgade investeringsvolymen inom ramen av vår löpande produktion.

Trots att både budgeten och våra handelsförbindelser med utlandet utvecklats i en riktning, ägnad att stödja den samhällsekonomiska balansen, framstår alltså denna i dag alltjämt såsom otillfredsställande. I den mån importen skulle hämmas av otillräcklig valutatillgång eller gränserna nås för lageruttömningen, försämras tydligen läget, om icke sparandet och investeringarna bringas i bättre samklang med varandra.

Det ekonomiska läge, inför vilket vi i dag äro ställda, framstår såsom ogynnsammare än man under våren tänkte sig. Orsakerna därtill ligga delvis på försörjningssidan. Tillförseln av nödvändiga råvaror etc. har försämrats. Särskilt kan man peka på konsekvenserna av den sjunkande kolproduktionen i Ruhr och av de amerikanska strejkerna. Det kan också förtjäna nämnas, att viktiga råvarumarknader uppenbarligen kommit att belastas av omfattande lagringsköp, vilkas bakgrund torde få sökas i den utrikespolitiska oron. Till en väsentlig del synes bakgrunden till de rådande svårigheterna dock mera vara av psykologisk art. En hos både företag och

enskilda naturlig strävan att återställa eller förbättra sin under kriget nedpressade standard har satt in med större häftighet än man ännu i våras syntes ha anledning att räkna med. Därtill medverkar väl icke endast den betydande köpkraft, som på många håll byggts upp under krigsåren utan även farhågorna för en fortgående prisstegring. Dessa farhågor hämta sin näring både ur den internationella inflationsutvecklingen och ur sådana fall av höjda priser på hemmamarknaden, som exempelvis inregistrerats för massaved trots den skärpta regleringen av pappersmassans avsättningsförhållanden på utlandsmarknaderna. Mot de här redovisade ogynnsamma förändringarna står, att den av läget påkallade, redan från början avsedda åtstramningen av kreditgivningen till utlandet efter en första övergångstid planenligt kunnat genomföras utan skadeverkningar för vår exportproduktion. Utvecklingen inom ramen av våra olika handels- och kreditavtal framstår i stort sett såsom gynnsammare än väntat. Om man borser från krediten till Sovjetunionen, torde utestående krediter endast en relativt kort tid och i rätt obetydlig utsträckning bilda underlaget för ytterligare varuefterfrågan i Sverige utan motvikt i omedelbar import.

Det här skildrade läget har både mörka och ljusa sidor. De risker det rymmer äro delvis väl kända från krigsårens diskussioner, delvis av ny typ. Strävan att hålla den samhällsekonomiska balansen eller att i alla händelser förebygga en spänning så stark, att den tar sig utlopp i en ny, inflationsartad prisstegring, måste i huvudsak följa de linjer som tidigare uppdragits. Den försämring av läget som i vissa hänseenden inträtt gör det emellertid nödvändigt att överväga, på vad sätt åtgärderna kunna ytterligare effektiviseras. För att bästa möjliga underlag skall vinnas för sådana överläggningar, verkställer konjunkturinstitutet på min anmodan i kontakt med andra offentliga och enskilda utredningsorgan en närmare undersökning av läget. En preliminär redogörelse för resultaten skall utan dröjsmål framläggas. Jag torde därefter få återkomma till frågan om en effektivisering av stabiliseringspolitiken.

Det kunde under sådana förhållanden anses naturligt att till detta allmänna övervägande hänskjuta också frågan om tidpunkten för omsättningsskattens avveckling. Och avsikten med den här skisserade framställningen av det ekonomiska läget och av de förändringar däri som på senaste tiden inträtt, har varit att erinra om att frågan om beskattningen och dess utveckling icke kan lämnas åsido vid diskussion om den samhällsekonomiska balansen. Då jag det oaktat anser det möjligt att här ta upp till avgörande frågan om avveckling av omsättningsskatten och förordar att denna avveckling sker redan från kommande årsskifte, är det alltså icke därför att jag skulle betrakta skatternas höjd som en relativt oviktig faktor i balansproblemet. I och för sig synes det naturligt att i ett läge som det nuvarande sträva efter en i möjligaste mån överbalanserad budget, vare sig detta vinnas genom att hålla upp statsinkomsterna eller genom begränsning av utgifterna. Det skäl för en omedelbar avveckling av omsättningsskatten, som tar sin utgångspunkt i skattens inverkan på levnadskostnadsindex och därmed indirekt på lönenivå och köpkraft, torde icke heller kunna anses bä-

rande. Visserligen kan ingen invändning riktas mot att en indexstegring som har sin grund i höjning av posten för de direkta skatterna motverkas genom en sänkning av konsumtionsbeskattningen. Men om detta skulle ske just då indextalet kommit i närheten av en för lönehöjden möjligen kritisk punkt och motiveras med det önskvärda i att hålla indextalet nedanför den punkten, löper man risken att åtgärden uppfattas som en icke helt försvarbar manipulering av indexen. Vad beträffar verkningarna på köpkraften av omsättnings-skattens avveckling i jämförelse med en enligt ramavtalet förutsedd höjning av arbetslönerna, torde för övrigt de beräkningar beaktas, som gjorts i den till priskontrollnämndens hemställan fogade promemorian.

Då jag däremot icke kan följa det i denna promemoria framlagda förslaget att bibehålla omsättningsskatten, beror det därpå, att jag icke är beredd att förorda att linjen med skattesänkningar uppgives och frågan om beskattningens höjd tages upp till nytt övervägande, vid vilket på ett helt annat sätt än hittills skett hänsyn skulle tagas till beskattningens möjligheter att absorbera delar av den alltför stora köpkraften.

Det synes mig nämligen uppenbart, att de skäl som anföras mot en avveckling av omsättningsskatten ha en sådan räckvidd, att de icke blott gälla en avveckling vid nyåret 1947 utan även böra leda till ett uppskov tillsvidare såväl med borttagandet av omsättningsskatten som med den planerade sänkningen av inkomstskatten. Jag är icke böjd för att underskatta allvaret i det avgörande som sålunda måste träffas. Man kan ha delade meningar om den styrka, med vilken en alltför stor köpkraft i företagens och enskildas händer måste göra sig gällande på marknaden men att en sådan köpkraft under nu rådande förhållanden icke kan undgå att utöva en pressning uppåt på prisnivån synes ofrånkomligt.

Strävan att göra förhållandet mellan tillgång och efterfrågan jämnare måste taga sikte på båda sidorna av balansen. En utjämning kan åstadkommas genom ökad effektivitet i produktionen men också genom minskning av sådana investeringar, som icke snabbt leda till rikligare varuförsörjning, genom en överbalansering av budgeten, som innebär att statliga investeringar finansieras med skatter i stället för med lån, genom en ökning av det frivilliga sparandet eller på andra vägar som varit och äro under diskussion. Att i detta läge avstå från en av de möjligheter som föreligga att begränsa en alltför stor efterfrågan, kan utan tvivel bli föremål för invändningar. Även om verkningarna av en bibehållen eller eventuellt höjd beskattning icke kunna ens med någon grad av säkerhet beräknas, är det likväl tydligt att de måste gå i önskvärd riktning.

Vad som i detta tveksamma läge synes mig kunna fälla utslaget är samma övervägande, som under krigsåren föranledde att skattehöjningarna ansågos böra kompletteras med lån för finansieringen av de stigande statsutgifterna. Beskattningen är ett nödvändigt medel för att minska de enskildas utgifter i samma mån som det allmännas utgifter ökas. Men skatter verka alltid mer eller mindre schematiskt och kunna icke avvägas med hänsyn till en mångfald individuella förhållanden. När kraven på minskning av enskildas utgifter överskrider en viss gräns, har det därför syntts bättre att välja den

väg som en upplåning anvisar och som bättre anpassar sig efter inkomsttagarnas växlande personliga omständigheter. I vilket läge beskattningen rimligen bör utbytas mot andra vägar att minska enskildas utgifter och åstadkomma ökat sparande, blir en omdömesfråga, där olika meningar icke kunna undvikas. Hur dessa andra linjer för begränsning av köpkraft och efterfrågan böra utformas, får ingå i det övervägande av ytterligare åtgärder i stabiliseringssyfte, varom förut talats.

Då jag sålunda icke anser mig kunna förorda att den till snara skattesänkningar ledande linjen övergives, återstår endast frågan om tidpunkten för avveckling av omsättningsskatten. Såvitt nu kan bedömas torde en avveckling redan vid kommande årsskifte icke behöva leda till underskott i 1946/47 års budget. Om avvecklingen under alla förhållanden icke uppskjutes längre än till den 1 juli 1947, synes det för prisutvecklingen farliga tillskottet i köpkraft få en relativt mindre betydelse, i synnerhet om vissa subventioner till livsmedelspriser samtidigt upphöra att utgå och de faktiska priserna till jordbrukarna tillåtas slå igenom i konsumentpriserna. Då prisutvecklingen sålunda betraktas på kortare sikt, synes det å andra sidan önskvärt att icke under förra delen av 1947 inregistrera en så stor höjning av levnadskostnadsindex som en omräkning av den direkta skatteposten synes komma att medföra. En avveckling av omsättningsskatten redan den 1 januari 1947 skulle då ingå i samma politik för undvikande av hastiga och kanske tillfälliga höjningar av levnadskostnaderna, som föranlett beslut om sänkning av kaffeskatten och proposition med förslag att genom övergående subventioner hålla nere priserna på vissa importvaror. Jag tillstyrker sålunda att omsättningsskatten avvecklas redan från och med den 1 januari 1947. Samtidigt härmed synes också i anslutning till vad jag nyss berört vissa av subventionerna till jordbrukspriserna böra avvecklas. I enlighet med vad livsmedelskommissionen i sin skrivelse den 23 november 1946 anfört torde en avveckling böra ske av sockersubventionen. Likaså bör ett slopande äga rum dels av det allmänna mjölkpristillägget å konsumtionsmjölk och produktmjölk, dels av lantsmörsbidraget och dels av den å vissa orter utgående kompensationen för utebliven prishöjning å konsumtionsmjölk. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att vidtaga de för genomförande härav erforderliga åtgärderna. De besparingar å anslaget för ifrågavarande ändamål, som genom slopandet av subventionerna kan ske, kunna icke nu helt överblickas, då enligt vad från livsmedelskommissionen meddelats vissa tidigare icke beräknade utgifter för jordbruksregleringen torde komma att behöva täckas från anslaget. Denna fråga torde få upptagas, sedan framställning i ämnet inkommit från kommissionen.

### **Vissa frågor rörande avvecklingen av den femprocentiga allmänna omsättningsskatten.**

I sitt betänkande har *kommittén* — efter en redogörelse för gällande bestämmelser angående allmän omsättningsskatt m. m. — upptagit till behandling sådana särskilda spörsmål, vilka sammanhånga med avvecklingen av nämnda skatt.

Vad först angår frågan om skattskyldigheten för *ute stående fordringar* har kommittén erinrat om att vederlag vid försäljning, arbetsprestation och uthyrning enligt omsättningsskatteförordningen skulle inräknas i den skattepliktiga omsättningen allteftersom vederlaget kontant inflöte; dock att länsstyrelsen på framställning av skattskyldig ägde medgiva, att uppkomna fordringar finge inräknas i omsättningen enligt bokföringsmässiga grunder. Därest omsättningsskatten avskaffades utan att särskilda övergångsbestämmelser meddelades, komme på grund härav, såvitt anginge annan skattskyldig än den, som i omsättningen inräknat fordringar enligt bokföringsmässiga grunder, skatt icke att redovisas för vederlag, som inflöte efter skattens upphörande även om prestationen fullgjordes dessförinnan. Det borde icke ifrågakomma att från skatteplikt undantaga nu avsedda vederlag. Konsumtion av varan hade skett under tid, då omsättningsskatteförordningen varit gällande. Skatt måste förutsättas ha inräknats i vederlaget, och denna skatt borde säljaren icke få behålla för egen del. En bestämmelse om befrielse från skattskyldighet vid nedsättning av vederlaget skulle medföra ett omotiverat gynnande av kreditköpare i jämförelse med kontantköpare. I detta sammanhang borde även uppmärksammas, att de skattebelopp, som vore hänförliga till vederlag, varom nu vore fråga, uppginge till icke oväsentliga belopp, uppskattningsvis några tiotal miljoner kronor.

I fråga om *framtida leveranser* har kommittén framhållit att enligt omsättningsskatteförordningen skattepliktiga prestationer i allmänhet fullgjordes samtidigt med avtalets ingående. Prestation viss tid efter avtals ingående förekomme — utom vid successiv leverans av varor till bland annat offentliga myndigheter — i normala tider huvudsakligen vid varas tillverkning på beställning och vid utförande av arbetsprestation. Med hänsyn till å ena sidan stor efterfrågan på varor och å andra sidan brist på arbetskraft och material, kunde för närvarande även i andra fall leveranstiden komma att utsträckas till flera månader och till och med år. Detta gällde icke endast sådana industriprodukter, vilkas egenskap av icke-butikshandelsvaror fritog dem från beskattning. Såsom exempel på butikshandelsvaror, för vilka leveranstiden för närvarande vore lång, kunde nämnas spisar, automobiler, traktorer och andra lantbruksmaskiner och även produkter från glas- och porslinsindustrien. Därest vid köp, som nu avsåges, vederlaget icke blivit i avtalet till beloppet bestämt, borde vid omsättningsskattens avveckling skatt icke utgå. Detta stode också i överensstämmelse med vad som gällde vid skattens införande, i det att avtal av berörda karaktär då bleve föremål för beskattning. Vad härefter anginge övriga avtal om leverans efter tidpunkten för skattens upphörande ställde sig saken mera tveksam. Det erinrades om att omsättningsskatten konstruerats såsom en konsumtionsskatt. Härmed hade avsetts, att skatten icke skulle uttagas före varans övergång till konsumenten. Innan så skett skulle skattskyldighet icke uppkomma. Principiellt borde sålunda omsättningsskatt icke utgå, då den skattskyldiges prestation fullgjordes efter tidpunkten för skattens upphä-

vande. Det måste också anses vara mindre tillfredsställande, om vid en viss tidpunkt olika priser skulle gälla för samma vara eller samma arbete beroende på, om avtalet slutits före eller efter dagen för skattens upphävande. I enlighet härmed borde vid omsättningsskattens införande omsättningsskatt ha utgått å varor, levererade efter den 1 januari 1941, även om avtalet om leveransen slutits före denna tidpunkt. Att det då ansågs ofrånkomligt att från beskattning undantaga sådan försäljning, berodde tydligen på att i avtal, ingångna före omsättningsskatteförordningens ikraftträdande, omsättningsskatten icke kunde ha tagits i beaktande vid prisets bestämmande. Därest särskild övergångsbestämmelse icke meddelats, skulle säljaren sålunda haft att erlagga omsättningsskatt, trots att han saknat möjlighet att uttaga skatten hos köparen. Vid omsättningsskattens avveckling vore situationen den omvända. De svårigheter, som härvid uppkomme, sammanhänge med att omsättningsskatteförordningens bestämmelser om skattens uttagande förutsatte, att skatt inräknades i det avtalade vederlaget — s. k. osynlig skatt. Det syntes dock i icke alltför obetydlig utsträckning förekomma, att vederlag bestämdes exklusive omsättningsskatt. Detta gällde särskilt inom hantverket. Överhuvud vore systemet med synlig skatt mera vanligt förekommande just vid avtal om framtida leverans. Även med hänsyn till att man i affärslivet haft anledning att räkna med omsättningsskattens avveckling inom den närmaste tiden, hade vid avtal om framtida leverans priset i allt större utsträckning bestämts med tanke på att omsättningsskatt eventuellt icke komme att utgå vid tiden för leveransen. I de enligt vad nu anförts relativt vanliga fall, där skatt icke inräknats i det före avvecklingsdagen avtalade priset, borde skatt icke utgå vid leverans efter denna dag. Hade åter skatt inräknats i vederlaget borde förhindras, att den skattskyldige själv tillgodogjorde sig skatten. I den mån sådant vederlag inflöte, måste den skattskyldige därför förpliktigas inbetala i likviden ingående skatt. Möjlighet borde emellertid beredas skattskyldig att undgå skattskyldighet genom nedsättning av det avtalade priset med ett mot skatten svarande belopp. Mot en sådan bestämmelse kunde invändas, att köparen utlämnades åt säljarens godtycke. Säljaren kunde möjligen tänkas komma att som villkor för sin medverkan kräva viss andel av den genom skattens bortfallande möjliggjorda prissänkningen. Formell rätt att kräva nedsättning av det avtalade priset kunde dock knappast tillförsäkras köparen. Priskontrollnämnden, som eljest finge som sin uppgift att tillse, att omsättningsskattens slopande komme konsumenterna till godo, syntes också sakna möjlighet att inverka på redan avtalade priser. Då emellertid skattskyldig i allmänhet saknade anledning motsätta sig nedsättning av priset, om han därigenom bleve fri från skatt, och bevisbördan gentemot kontrollmyndigheten åvilade den skattskyldige, finge en bestämmelse av här ifrågasatt innebörd antagas komma att leda till i stort sett tillfredsställande resultat. Det kunde måhända synas som om i de fall, där leverans skolat ske före avvecklingsdagen men på grund av försening skedde först därefter, skattskyldighet alltid borde föreligga. Med hänsyn till att den faktiska leveransen dock skedde först efter avvecklingen och med tanke på svårigheterna att vid kontrollen skilja dessa



fall från andra, syntes även här omsättningsskatt böra utgå endast under förutsättning, att skatt inginge i det influtna vederlaget.

Beträffande frågan om upp bö r d e n av omsättningsskatten under övergångstiden har kommittén till en början erinrat om att enligt kommitténs mening skatt även efter avvecklingen borde utgå dels där leverans skett dessförrinnan, d. v. s. för utestående fordringar, dels ock då vid senare leverans skatt inginge i vederlaget. Medan det sistnämnda finge antagas komma att bli mindre vanligt, påkallade däremot frågan om uppbörd av skatt å utestående fordringar större uppmärksamhet. Frågan om hur uppbörden av skatt, som vore att hänföra till utestående fordringar, borde anordnas måste bedömas med samtidigt beaktande av kredittidens längd. Även om denna växlade för olika branscher, förekomme inom flertalet branscher en viss kreditgivning. Långvarig avbetalningskredit förekomme vid försäljning av exempelvis möbler, pianon, radioapparater, dammsugare och symaskiner. Med bortseende från avbetalningsköp vore kredittiden i allmänhet relativt kort. Inom livsmedelshandeln och lanthandeln förekomme månadskredit i stor utsträckning.

Kommittén har vidare anfört i nu berörda hänseende.

Efter överläggning med kommittén har detaljhandelns utredningsinstitut inom Sveriges köpmannaförbund verkställt utredning om den inom olika detaljhandelsbranscher förekommande längsta kredittiden. På grundval av uppgifter från till köpmannaförbundet anslutna riksbranschförbund och vissa till förbundet icke anknutna detaljhandelssammanslutningar har följande sammanställning upprättats:

	Längsta förekommande kredittid i månader
Speceri- & diversehandeln . . . . .	6
Textilhandeln . . . . .	24
Järnhandeln . . . . .	12
Möbelhandeln . . . . .	36
Skohandeln . . . . .	4
Färghandeln . . . . .	6
Charkuterihandeln . . . . .	1 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>
Tobakshandeln . . . . .	0
Pappershandeln . . . . .	3
Bokhandeln . . . . .	24
Glas- & porslinshandeln . . . . .	4
Frukt- & konfektyrhandeln . . . . .	0
Cykel- & sporthandeln . . . . .	9
Motorcykelhandeln . . . . .	19
Bilhandeln . . . . .	36
Blomsterhandeln . . . . .	12
Pälshandeln . . . . .	6
Musikhandeln . . . . .	22
Pianohandeln . . . . .	48
Radiohandeln . . . . .	22

Utredningsinstitutet har förklarat, att de insamlade uppgifterna endast gäve en ungefärlig bild av kredittidens längd. Inom vissa branscher hade vid angivandet av maximal kredittid antagligen tagits hänsyn till vissa extrema fall, medan för andra branscher angivits den i genomsnitt längsta förekommande

kredittiden. Att taga uppgifterna såsom ett absolut mått på kredittiden vore så mycket mindre möjligt som kredittiden alltid sammanhänge med konjunkturutvecklingen, vilken aldrig och allra minst för närvarande kunde med säkerhet bedömas.

Enligt vad kommittén vidare framhöll skulle ett bibehållande av omsättningskatteförordningens bestämmelser om uppbörd fördröja avvecklingen flera år. Å andra sidan skulle en omedelbar inbetalning av skatt belöpande å utestående fordringar bliva alltför betungande för företag med omfattande kreditgivning. Kommittén hade därför funnit sig böra föreslå ett förfarande, som medgäve skattskyldig viss valrätt mellan olika alternativ.

I fråga om dessa alternativ har kommittén anfört.

För skattskyldig, som så önskar, bör enligt kommitténs uppfattning beredas möjlighet att inbetala nu ifrågavarande skatt i samband med sista månadsredovisningen. Särskilt då fråga är om utestående fordringar, som äro av kortfristig karaktär och obetydliga till sin omfattning, kan det för de skattskyldiga framstå såsom fördelaktigt att genom omedelbar inbetalning slippa besväret med framtida redovisningar.

För skattskyldig, som icke använder sig av ovannämnda möjlighet, har kommittén ansett sig böra förorda, att influtna skattepliktiga vederlag skall redovisas under en viss övergångsperiod. Med hänsyn till att sluttaxeringen bör omfatta även under övergångsperioden redovisad omsättning, torde perioden icke kunna utsträckas över sex månader. Vad angår redovisningen under övergångsperioden har icke ansetts erforderligt att som hittills kräva månatliga redovisningar. Redovisning kvartalsvis skulle innebära något mindre besvär för de skattskyldiga och även medföra lättnad i myndigheternas arbetsbörda. Under ett kvartal influtna belopp torde icke heller komma att överstiga tidigare under en månad redovisad omsättning.

Skatt belöpande å de vid övergångsperiodens utgång ännu icke influtna vederlagen bör inbetalas antingen omedelbart eller också under en viss tidrymd, som lämpligen torde kunna bestämmas till ett år. För att stimulera skattskyldig till sådan omedelbar inbetalning och därigenom underlätta arbetsbördan för uppbördsmyndigheterna bör skattskyldig, som inbetalar skatten i samband med sista kvartalsredovisningen, tillerkännas en viss räntegottgörelse. Kommittén har ansett sig böra förorda, att sådan gottgörelse beräknas efter fyra procent av skattebeloppet. Denna skattesats torde vara tillfyllest även för skattskyldig med långvarig kreditgivning. Bortsett från exceptionella fall lär kredittiden vid avbetalningsköp sällan överstiga tre år. Å sådan avbetalningskredit återstår vid avvecklingsperiodens utgång två och ett halvt år. När betalning inflyter genom regelbunden avbetalning, i regel månadsvis, uppgår den genomsnittliga kredittiden till ett och ett kvarts år. Den föreslagna procentsatsen överstiger alltså även i ett sådant mindre vanligt fall normal bankränta. Någon motsvarande räntegottgörelse har icke ansetts böra tillerkännas skattskyldig, som redan vid sista månadsredovisningen inbetalar skatt belöpande å då utestående fordringar. Inbetalning av skatt vid denna tidpunkt får såsom ovan anförts antagas komma att huvudsakligen verkställas av skattskyldig, vars utestående fordringar äro av relativt kortfristig karaktär. Rätt till räntegottgörelse för sådan skattskyldig skulle också innebära missgynnande av skattskyldig, som redovisat sina fordringar enligt bokföringsmässiga grunder.

Inbetalning under loppet av ett år av skatt belöpande å de vid sista kalenderkvartalets utgång utestående fordringarna torde i åtskilliga fall komma att innebära en inbetalning av skatt, innan vederlag influtit. En sådan föreskrift om inbetalning av skatt i förskott är visserligen principiellt otillfreds-

ställande men synes oundviklig, försåvitt man icke vill bibehålla uppbořdsorganisationen för ytterligare lång tid framåt. I vissa fall kan å andra sidan förslaget komma att medföra ett omoliverat anstånd med skattens inbetalning. Det har övervägts, att åt kontrollmyndigheterna överlåta att för varje skattskyldig bestämma den avbetalningstid, som kan anses erforderlig. En sådan prövning skulle emellertid medföra betydande svårigheter och en avsevärd ökning i myndigheternas arbetsböřda.

Kommittén har härefter framhållit, att därest fordringar som icke betalats skulle inräknas i skattepliktig omsättning det bleve ofrånkomligt att medgiva avdrag för eventuella *kundförluster* i framtiden. Olika alternativ hade härvid tagits i beaktande. En föreskrift om generellt avdrag efter viss procent å utestående fordringar skulle verka alltför slumpartat. Omfattningen av kreditförlusterna vore skiftande för olika branscher. Att fastställa olika avskrivningsprocent för olika branscher vore olämpligt icke endast med hänsyn till de invecklade regler, som skulle erfordras utan även på grund av svårigheterna att bestämma en avskrivningsprocent, som skulle svara mot de faktiska förlusterna. En tänkbar utväg vore att medgiva avdrag efter jämförelse med den redovisning av värdelösa och osäkra fordringar, som lämnats i tidigare års inkomstdeklarationer. Eftersom avskrivnen eller nedskrivnen fordran skulle upptagas såsom inkomst, om betalning sedermera inflöte, medgäves emellertid vid inkomsttaxeringen i stor utsträckning avdrag enligt de skattskyldigas yrkande utan alltför sträng prövning av fordringarnas värde. Härav följde att ett fastlåsende av avdragsrätten vid de i tidigare inkomstdeklarationer gjorda nedskrivningarna skulle leda till ojämnhet vid tillämpningen. Detta uteslöte dock icke, att kontrollmyndigheterna vid prövning från fall till fall av skäligheten av yrkade avdrag kunde ha en viss ledning av berörda nedskrivningar. Det borde måhända påpekas, att om i uppgift å utestående fordringar yrkat avdrag för värdelösa eller osäkra fordringar visade sig vara för snävt tilltaget, möjlighet till jämkning finge anses föreligga intill dess taxering verkställt av länsstyrelsen. Utebleve betalning å fordran, för vilken avdrag icke yrkats eller icke medgivits, borde åtminstone i exceptionella fall, där det rörde sig om i förhållande till den skattskyldiges omsättning betydande belopp, skattskyldig kunna erhålla återbäring av erlagd skatt enligt 6 § omsättnings-skatteföřordningen. Skattskyldig, som inräknat uppkomna fordringar i omsättningen enligt bokföringsmässiga grunder, borde äga möjlighet att under avvecklingsperioden redovisa uppkomna kundförluster. Å andra sidan skulle givetvis under denna period som skattepliktig omsättning upptagas belopp, som tidigare avdragits men under perioden inflöte. Överstege förlusterna vad som influtit borde det överskjutande beloppet tagas i beaktande vid sluttaxeringen. Vad nu sagts ägde — vad anginge diskonterade växlar — motsvarande tillämpning å skattskyldig, som icke redovisat sina fordringar enligt bokföringsmässiga grunder. — I enlighet med det anförda förordade kommittén, att avdrag för kundförluster skulle medgivas med belopp, motsvarande vad som sannolikt kunde beräknas icke komma att inflyta av utestående fordringar.

Vad angår taxeringen till allmän omsättnings-skatt har kommittén anført.

Vid avvecklingen av omsättningsskatten bör den slutliga taxeringen såvitt möjligt anknytas till inkomsttaxeringen, liksom hittills skett. Det är i olika avseenden viktigt att så sker. Beträffande det praktiska taxeringsarbetet må framhållas, att för närvarande utsändas till taxeringsnämnderna förteckningar över omsättningsskattskyldiga med angivande av i månadsuppgifterna uppgiven omsättning. Dessa förteckningar — som ha ett visst värde även för inkomsttaxeringen — kompletteras av nämnderna med uppgift om omsättning enligt den allmänna självdeklarationen samt med upplysningar om avvikelser från deklARATIONEN. Därjämte sker anteckning om eventuellt ytterligare skattskyldiga inom taxeringsdistriktet. Dessa förteckningar genomgås vid det förberedande arbetet för taxeringen.

Vidare gäller vid avvecklingen av omsättningsskatten, att kontrollanterna böra få tid att göra en något grundligare kontroll av slutavräkningen än den som hittills varit möjlig. Kontrollen har bedrivits i olika former, genom förfrågningar och infordrande av kompletterande uppgifter av olika slag samt framför allt genom bokgranskningar, vilka för övrigt regelmässigt omfattat även inkomstredovisningen. Det ligger dock i sakens natur, att endast en mindre del av de till ca 160 000 uppgående skattskyldiga kunnat bli föremål för en mera ingående kontroll.

Därest den femprocentiga omsättningsskatten avvecklas den 1 januari 1947, torde taxeringen i stort sett böra fortgå efter hittills gällande regler. Därvid bör dock taxeringen, även för skattskyldiga med brutet räkenskapsår, omfatta hela tiden fram till och med december 1946. Detta bör gälla såväl den femprocentiga som den tjuguprocentiga skatten. Denna taxering bör vidare vad angår den femprocentiga skatten å utestående fordringar m. m. omfatta första halvåret 1947.

Beträffande centrala omsättningsskattenämnden samt länsstyrelsernas omsättningsskatteavdelningar har kommittén understrukit att intill dess sluttaxeringen efter omsättningsskattens avveckling ägt rum åtskilliga problem uppkomme, till vilka nämnden kunde få anledning att taga ståndpunkt. Enligt alternativ I torde man kunna beräkna att nämndens arbetsuppgifter åtminstone fram till den 1 januari 1948 kvarstode i ungefär samma omfattning som hittills. Även sedan sluttaxering skett kunde i samband med eftertaxering eller besvär uppkomma fråga, beträffande vilken nämnden hade att avgiva förklaring eller yttrande. Sålunda syntes det bliva nödvändigt, att några år framåt bibehålla nämnden, så att densamma vid behov kunde sammankallas.

I fråga om länsstyrelsernas omsättningsskatteavdelningar syntes enligt kommitténs mening skriv- och annan kontorspersonal erfordras i full utsträckning under ca tre månader efter skattens avskaffande. Senare kunde väsentliga inskränkningar ske beträffande denna personal. Den egentliga kontrollpersonalen, som uppginge till i medeltal 4 kontrollanter för varje länsstyrelse, totalt 101 kontrollanter, jämte i 17 länsstyrelser en särskild inspektör som chef, torde få full sysselsättning med kontroll- och taxeringsarbete under ett år efter skattens avskaffande.

I *remissyttrandena* ha kommitténs uttalanden rörande det såsom alt. I be-tecknade förslaget — vilket torde få såsom *Bihang III* fogas vid detta protokoll — i flertalet fall lämnats utan erinran.

Frågan om skattskyldighet för utestående fordringar den 31 december 1946 har särskilt behandlats av *kammarrätten* och *länsstyrelsen i Kalmar län*, vilka därvid instämt i vad kommittén i denna del anfört.

Vad angår frågan om uttagande av omsättningsskatt för framtida leveranser har *kammarrätten* anfört, att *kammarrätten* i likhet med kommittén ansåge, att avtal om leveranser, vilka fullgjordes efter upphävandet, icke borde bli föremål för omsättningsskatt. Kommittén syntes på ett om också icke principiellt tillfredsställande så dock praktiskt sätt ha löst denna fråga genom förslaget, att skattskyldig i de fall, då skatt inräknats i det avtalade priset, kunde undgå skattskyldighet genom att medgiva köparen en mot skatten svarande prisnedsättning.

*Skånes handelskammare* har framhållit, att skyldigheten att styrka, att allmän omsättningsskatt ej inräknats i vederlaget eller att detta efter avtalets ingående nedsatts med ett mot skatten svarande belopp, kunde bli alltför betungande för de skattskyldiga och förorsaka handeln avsevärt besvär, varjämte kontrollen från myndigheternas sida bleve omständlig och tidsödande. Det vore därför angeläget, att ett relativt enkelt system för bevisningen här godtoges, förslagsvis baserat på bokföringen — i vilken ett särskilt kreditkonto lämpligen kunde uppläggas för införande av omsättningsskatten — kompletterad med respektive fakturor.

*Sveriges grossistförbund* har anfört, att den konkurrens, som vore rådande inom näringslivet, komme automatiskt att medföra, att priserna på varor, som sålts före omsättningsskattens slopande men levererades först därefter, komme att reduceras med ett mot skatten svarande belopp. Man kunde vara fullt övertygad om att för den händelse en affärsman vid en försäljning av nu angivet slag skulle försöka kräva betalning inkluderande omsättningsskatt, kundens reaktion bleve sådan, att några ytterligare affärer med denne aldrig mer skulle komma till stånd. Tvärtemot vad som framginge av kommitténs uttalanden måste man räkna med att affärsidkarna komme att göra vissa förluster i samband med skattens avveckling. Utan tvivel komme kunderna att i många fall kräva 5 procent reduktion på sådana varor, som sålts före dagen för omsättningsskattens avskaffande, men som debiterats senare. Här komme den livliga konkurrensen företagarna emellan med säkerhet att medföra ofta ganska långt gående eftergifter åt pockande kunder.

Kommitténs uttalanden rörande uppbörd en av omsättningsskatt under avvecklingstiden ha behandlats i flera remissyttranden.

Vad först angår det föreslagna *anständsförfarandet* har *kammarrätten* anfört, att detsamma syntes väl motiverat.

*Länsstyrelsen i Örebro län* har anfört, att därest den allmänna omsättningsskatten skulle upphöra den 31 december 1946, taxeringen till sådan skatt komme att i huvudsak äga rum först i slutet av år 1947 och ännu senare beträffande sådana skattskyldiga, vilkas inkomsttaxeringar av prövningsnämnden avgjordes under tiden den 1 januari—den 30 juni 1948. Vid den taxering till allmän omsättningsskatt, som sålunda skulle äga rum — för flertalet skattskyldiga i slutet av år 1947 — kunde utan olägenhet hän-

syn även tagas till sådana fordringsbelopp, för vilka skatt icke tidigare erlagts. Uppbörderna av skatten å fordringarna skulle i enlighet härmed äga rum under tiden den 3—den 12 februari 1948 eller sålunda mera än ett år efter omsättningsskattens upphörande. Att utsträcka anståndstiden över så lång tidrymd som kommittén föreslagit syntes icke påkallat.

*Länsstyrelsen i Södermanlands län* har ifrågasatt, huruvida icke, då särskilda omständigheter därtill föranledde, länsstyrelsen borde äga att efter prövning i varje särskilt fall medgiva längre anstånd med inbetalning än vad kommittén föreslagit. Sådant anstånd kunde ifrågakomma vid försäljning av varor mot två års kredit eller mera. Ansökningar härom bleve icke flera än att de utan svårighet kunde handläggas av länsstyrelsernas uppbördsavdelningar. Jämväl *länsstyrelsen i Blekinge län* har förordat att skattskyldiga inom branscher med lång kredittid bereddes möjlighet att erhålla visst anstånd med skattens inbetalning.

Kommitténs förslag om *kvartalsredovisning* av den femprocentiga omsättningsskatten under första halvåret 1947 har tillstyrkts av bl. a. *länsstyrelsen i Stockholms län*, som därjämte uttalat, att även den tjugoprocentiga omsättningsskatten borde från och med den 1 januari 1947 redovisas kvartalsvis.

Å andra sidan har *uppbördsintendenten i Stockholm* anfört, att den av kommittén föreslagna kvartalsredovisningen icke medgäve samma övervakningsmöjlighet som en redovisning per månad. Månadsredovisningen syntes otvivelaktigt medföra jämnare och bättre fördelning av skattemyndigheternas arbete och vore att föredraga med hänsyn till att en tidigare inbetalning av skatten då skedde. Även den synpunkten förtjänade beaktande att risken för förluster för statsverket genom dödsfall och betalningsinställelser minskades vid månatlig redovisning.

Kommitténs förslag om beviljandet av *räntegottgörelse* i vissa fall har *kammarrätten* ansett väl motiverat. Kammarrätten hade uppmärksammat, att skattskyldiga, vilka redovisat sina fordringar enligt bokföringsmässiga grunder, icke tillerkänts rätt till räntegottgörelse för inlevererad skatt å vid avvecklingsperiodens slut utestående fordringar. Då emellertid dessa skattskyldiga ansett det vara till egen fördel att i förskott inbetala skatt å utestående fordringar, syntes förslaget härutinnan kunna godtagas.

*Sveriges grossistförbund* har anfört, att kommitténs förslag om räntegottgörelse syntes innebära en viss orättvisa emot de företagare, som tidigare kanske redan i och med avgivande av månadsredovisning för december 1946 inbetalat omsättningsskatt även på utestående fordringar, hänförliga till skattepliktiga försäljningar. Det skulle enligt förbundets uppfattning ligga nära till hands att giva även dessa skattskyldiga rätt till viss räntegottgörelse. Motvarande räntegottgörelse borde emellertid i dylikt fall även lämnas sådana skattskyldiga, som redovisat sina fordringar enligt bokföringsmässiga grunder. Samma synpunkter ha anförts även av *kommerskollegium, Stockholms handelskammare* och *Sveriges köpmannaförbund*.

*Uppbördsintendenten i Stockholm* har anfört, att det kunde befaras, att

rätten till räntegottgörelse kunde fresta de skattskyldiga att icke i rätt tid redovisa å faktiskt influtna vederlag belöpande skatt utan i stället upptaga dessa såsom utestående fordringar. Om emellertid sådan gottgörelse skulle tillämpas, borde den gälla även för skattskyldiga, som erlade resterande skatt i samband med redovisningen för december 1946. Om gottgörelsen skulle tillämpas allenast å vederlag, som ännu ej influtit den 30 juni 1947, syntes även de säljare som tidigare (före slutredovisningen) betalat omsättnings-skatt å förut influtna vederlag, vara berättigade att efter ansökan erhålla sådan gottgörelse å den 30 juni 1947 icke influtna skattepliktiga vederlag. Under alla förhållanden syntes man icke böra överlåta åt de skattskyldiga att själva avdraga räntegottgörelsen, utan uträknandet av densamma borde tillkomma skattemyndigheterna. Som skäl härtill kunde anföras *dels* att vid beräkandet av räntegottgörelsen skattemyndigheten samtidigt borde utreda, om vederbörande skattskyldig till fullo erlagt under första halvåret 1947 till betalning förfallen skatt och *dels* man härigenom kunde hindra, att skattskyldig som insände redovisning för sent tillgodoräknade sig ifrågavarande gottgörelse.

*Länsstyrelsen i Malmöhus län* har framhållit, att för sådan skattskyldig, som redovisade skatt enligt bokföringsmässiga grunder eller som avsåge att göra slutinbetalning i samband med redovisningen för december 1946, lätt kunde uppstå en frestelse att lägga om redovisningssystemet på sådant sätt att inbetalningen uppskötes till dess han bleve berättigad att åtnjuta den föreslagna rabatten. Då länsstyrelsen saknade befogenhet att förhindra sådana åtgärder, kunde en bestämmelse om räntegottgörelse måhända få en helt annan verkan än den åsyftade.

*Länsstyrelsen i Älvsborgs län* har uttalat, att kommitténs förslag om räntegottgörelse icke syntes rimma väl med det förhållandet, att sådan räntegottgörelse icke avsetts tillgodokomma skattskyldig, som i den skattepliktiga omsättningen för tiden till och med den 31 december 1946 inräknade jämväl sådant vederlag, som sistnämnda dag icke kommit den skattskyldige till godo, eller som under hela omsättningsskattetiden med ens redovisat jämväl kreditförsäljningar. Då därjämte företagets utestående fordringar för närvarande vore relativt små med hänsyn till nuvarande varuknapphet och rika penningtillgång och den föreslagna räntegottgörelsen för den enskilde skattskyldige saknade nämnvärd betydelse i förhållande till övriga vinstpåverkande faktorer, ansåge sig länsstyrelsen böra avstyrka förslaget om räntegottgörelse.

*Länsstyrelsen i Örebro län* har ifrågasatt lämpligheten av den föreslagna räntegottgörelsen beträffande fordringar, varå skatt inbetalades innan densamma influtit. Enligt förslaget skulle räntegottgörelse icke tillerkännas sådan skattskyldig, som redovisade sina fordringar enligt bokföringsmässiga grunder, och ej heller den som vid sista månadsredovisningen efter omsättningsskattens upphörande inbetalade å utestående fordringar belöpande skatt. Dessa kategorier skattskyldiga skulle följaktligen bliva missgynnade i förhållande till dem, som dröjde med betalningen till efter avvecklingsperiodens

utgång den 30 juni 1947. Grunden till förslaget om räntegottgörelse syntes vara den att man därigenom skulle kunna påräkna en snabbare avveckling av omsättningsskatten till gagn särskilt för skattemyndigheterna. Det vore dock icke tillrådligt att genom ränteutfästelser, vilka skulle missgynna vissa kategorier av skattskyldiga, söka få till stånd en snabbare inbetalning.

Beträffande härefter frågan om *avdragsrätt för kundförluster* har *kammarrätten* (majoriteten) anført bland annat, att man i enlighet med kommitténs förslag borde medgiva avdrag för sannolika kundförluster. Enligt kammarrättens mening syntes dock den föreslagna föreskriften i detta hänseende ålägga de skattskyldiga en beviskyldighet, som säkerligen mången gång kunde bliva svår att fullgöra. Det vore vid sådant förhållande skäl att räkna med såväl att många skattskyldiga genom att överklaga taxeringen sökte vinna tid och möjlighet att konstatera sina faktiska kundförluster för att, om dessa till beloppet överstege vid taxeringen medgivet avdrag, hos högre rätt yrka ytterligare avdrag, som att sådan talan ej sällan komme att bifallas. Det hade därför både från de skattskyldigas och från berörda myndigheters och domstolars synpunkt varit önskvärt, att man kunnat finna en generell, ej alltför hårt verkande regel för beräkning av berörda avdrag.

*Länsstyrelsen i Jönköpings län* har framhållit, att kommitténs förslag om avdragsrätt för kundförluster förutsatte en prövning av länsstyrelsen vid den slutliga taxeringen angående det belopp med vilket den skattskyldige finge erhålla avdrag för utestående värdelösa fordringar. Det måste anses åligga den skattskyldige att visa, att ifrågavarande fordringar vore värdelösa. Om emellertid den skattskyldige endast hade att lämna uppgift om slutsumman å de av honom såsom värdelösa ansedda fordringarna, erhöle länsstyrelsen icke utan särskild anmaning något material för prövning i de särskilda fallen. Detta skulle medföra skriftväxlingar och merarbete vid taxeringen. Denna olägenhet borde lätt kunna avhjälpas med ett stadgande om skyldighet för den skattskyldige att vid ifrågavarande uppgifters avlämnande specificera de utestående fordringar, vilka kunde anses vara värdelösa. För att ett dylikt åliggande icke skulle bliva alltför betungande för innehavarna av mycket stora rörelser syntes emellertid ett dylikt stadgande böra kompletteras med bestämmelser om att skattskyldiga, som hade ett större antal utestående fordringar, t. ex. större avbetalningsföretag, kunde efter länsstyrelsens beprövande erhålla dispens från skyldighet att avlämna specificerade uppgifter, under förutsättning att de hade ordnad bokföring.

*Länsstyrelsen i Kalmar län* har anført.

Då det gäller att bestämma storleken av de osäkra fordringarna uppstå vid skattens avveckling vissa svårigheter. Att från fall till fall pröva skäligheten av yrkade avdrag ställer sig i praktiken nästan outförbart. Av denna anledning anser länsstyrelsen att den bokföringsmässiga nedskrivningen å fordringarna bör vara bestämmande för avdragets storlek i omsättnings-skattehänseende. Det torde nämligen under givna omständigheter kunna förutsättas dels att de skattskyldiga i bokföringen företagit tillräcklig nedskrivning av fordringarna och dels att de med hänsyn till övergångsbestämmelserna vid uppbördsreformen ej vidtagit onödiga nedskrivningsåtgärder.



Vidare har *länsstyrelsen i Örebro län* erinrat om att någon bestämmelse om att avdragna belopp, som sedermera inflöte, skulle uppgivas till beskattning, icke funnes. Lämpligare syntes därför vara att inskränka den föreslagna avdragsrätten till sådana fall, beträffande vilka den skattskyldige kunde *styrka* förlust, och i stället medgiva skattskyldig rätt till restitution, när han visade sig ha gått förlustig en tidigare i samband med avvecklingen beskattad fordringsrätt.

*Länsstyrelsen i Västerbottens län* har framhållit, att skattskyldig, som önskade komma i åtnjutande av avdrag för kundförluster i framtiden, borde åläggas att till redovisningen foga en specificerad förteckning å fordringsbelopp, som beräknades icke komma att inflyta, i syfte att möjliggöra en prövning av fordringarnas värde.

*Sveriges köpmannaförbund* har anfört.

Beträffande utestående fordringar är det uppenbarligen angeläget, att rätten till avdrag för avskrivning å osäkra fordringar icke blir alltför snäv. Kommittén framhåller som en tänkbar utväg, att avdrag skulle kunna medgivas efter jämförelse med den redovisning av värdelösa och osäkra fordringar, som lämnats i tidigare års inkomstdeklarationer. De fordringar, som finnas kvar den 30 juni 1947, innefatta givetvis den sämre delen av de fordringar, som funnos den 31 december 1946. Om normalt en viss procent av utestående fordringar kunde anses som osäker, är denna procentsiffra givetvis icke lämplig i fråga om de fordringar, som återstå efter sex månader. För dessa fordringar måste en helt annan och väsentligt högre procentsats tillämpas. Man måste därför förutsätta, att relativt stor frihet medgives vid värderingen av återstående fordringar per 30 juni 1947 och att de olika förhållandena inom olika branscher beaktas.

Inom vissa branscher med långvarig kredit lämna köparna regelmässigt växlar, som kunna diskonteras av säljaren. Denne har därmed ett kraftigare påtryckningsmedel än i sådana fall, då växlar vanligen icke lämnas, exempelvis inom beklädnadshandeln, där det oftast rör sig om öppen kredit. Man måste också taga hänsyn till i vad mån krediten lämnas enligt avbetalningslagen eller som vanlig kredit. I den mån det gäller mera beständiga varor, kunna dessa med fördel återtagas av säljaren, om köparen brister i fullgörandet av sina prestationer, och en viss begränsning av förlusten kan kanske därigenom göras. När det åter gäller en sådan bransch som exempelvis beklädnadshandeln är det däremot otänkbart att återtaga kläder, som köparen haft i några månader. Varan saknar då värde för säljaren.

Det torde icke vara möjligt att i lagstiftningsväg taga hänsyn till här berörda frågor, men torde vara av stor vikt, att man genom centrala omsättningskattenämnden eller dess konsulent lämnar sådana anvisningar, att de olika förhållandena inom olika branscher kunna beaktas. Det bör enligt förbundets mening öppnas möjlighet för en viss bransch att förebringa utredning om lämpliga normtal för avskrivningar ävensom att framlägga de speciella synpunkter, som gälla för branschen.

Vad slutligen angår *länsstyrelsernas omsättningskatt* avdelningar har i flera remissyttranden ifrågasatts, huruvida kontors- och kontrollpersonalen på dessa avdelningar kunde minskas i så snabb takt, som kommittén syntes räkna med.

Departements-  
chefen.

De av kommittén förordade principerna för avvecklingen av den femprocentiga omsättningsskatten från och med den 1 januari 1947 ha i huvudsak lämnats utan erinran från remissinstansernas sida. Även enligt min mening kunna dessa principer i stort sett godtagas.

I ett hänseende torde emellertid en ändring böra ske i fråga om de materiellrättsliga bestämmelserna i kommitténs förslag, nämligen såvitt angår skattskyldigheten enligt omsättningsskatteförordningen för personautomobiler och tyngre motorcyklar. Enligt vad kommittén under hand anmält har kommittén för avsikt att undersöka möjligheten och lämpligheten av att i fråga om sådana fordon omföra omsättningsskatten till varuskatt. Därest en dylik beskattning bleve genomförd under förra hälften av år 1947, skulle enligt vad kommittén vidare understrukt ett slopande av omsättningsskatten å dessa fordon från och med den 1 januari 1947 framstå såsom synnerligen irrationellt. Härvid borde bl. a. beaktas att leveranstiden för närvarande vore lång i fråga om motorfordon, varför sådana fall icke skulle bli ovanliga, då avtal träffades före den 1 januari 1947 och leverans skedde efter ikraftträdandet av de eventuella nya bestämmelserna om varuskatt; därest omsättningsskatten nu slopades beträffande motorfordon, skulle dylika försäljningar i allmänhet icke drabbas vare sig av omsättningsskatt eller varuskatt. Med hänsyn till vad kommittén sålunda anfört är det enligt min mening lämpligt att låta tills vidare anstå med borttagandet av omsättningsskatten i fråga om nyssnämnda slag av fordon. Jag förordar sålunda den avvikelser från kommitténs såsom alternativ I betecknade förslag, att allmän omsättningsskatt skall utgå även efter den 1 januari 1947 icke endast såvitt angår varor, för vilka skärpt omsättningsskatt uttages, utan även då fråga är om försäljning eller import av personautomobiler — vartill i detta sammanhang böra hänföras jämväl chassier till dylika fordon — ävensom tyngre motorcyklar och sidvagnar till motorcyklar. Med personautomobil respektive tyngre motorcykel bör härvid förstås fordon av enahanda slag, som i motorfordonsförordningen avses med motsvarande beteckningar. — Skulle det vid den fortsatta utredningen visa sig, att en särskild varubeskattning av ifrågavarande fordon icke bör komma till stånd, torde denna kvarstående femprocentiga omsättningsskatt böra avvecklas samtidigt med att den skärpta omsättningsskatten upphäves.

I anslutning härtill torde jag få anmärka att då i det följande diskuteras avvecklingen av omsättningsskatten därmed åsyftas den femprocentiga omsättningsskatten med undantag för sagda skatt å nyssnämnda fordon.

Vad angår frågan om skyldigheten att utgiva omsättningsskatt för fordringar, som utestå oguldna vid utgången av år 1946, finner jag det riktigt att, ehuru likviden kommer den skattskyldige till godo först efter tidpunkten för den femprocentiga omsättningsskattens upphörande, fordringarna likväl av vederbörande skattskyldiga redovisas såsom skattepliktig omsättning. Såsom kommittén framhållit torde omsättningsskatten för dessa fordringar uppgå till icke oväsentliga belopp.

I fråga om de framtida leveranserna d. v. s. leveranser som avtalats före men fullgjorts efter årsskiftet 1946/47 har kommittén uttalat, att femprocen-

tig omsättningsskatt borde utgå endast i den mån sådan skatt ingått i det influtna vederlaget; hade omsättningsskatt icke ingått i det avtalade vederlaget eller hade sedermera den ändringen i avtalet skett, att vederlaget nedsetts med ett mot skatten svarande belopp, borde sålunda enligt kommitténs mening skattefrihet för vederlaget föreligga. Till dessa uttalanden från kommitténs sida kan jag ansluta mig. Jag vill tillägga, att myndigheterna icke böra uppställa alltför stora krav beträffande den bevisning, som skattskyldig skall förebringa för att komma i åtnjutande av skattefrihet för nu ifrågasvarande leveranser. Dock bör regelmässigt fordras, att leverantören visar att priset är minst 5 procent lägre än det tidigare tillämpade. — Det bör framhållas, att med den nu förordade begränsningen i fråga om skattskyldighet för framtida leveranser omsättningsskatt endast i mindre omfattning torde komma att utgå för dylika leveranser.

Avvecklingen av omsättningsskatten bör givetvis ske så snabbt som möjligt. Å andra sidan torde de skattskyldiga böra erhålla skäligt rådrum för slutredovisning av sådan skatt, som utestår ogulden den 1 januari 1947. Särskilt inom branscher, där kredittiden i allmänhet är relativt lång, torde det vara nödvändigt att avvecklingen genomföres under en icke alltför begränsad tidrymd. Enligt vad kommittén föreslagit skall omsättningsskatt, som icke inbetalas i samband med den sista redovisningen för år 1946, redovisas kvartalsvis under en övergångsperiod av sex månader, varefter resterande skatt skall inbetalas antingen omedelbart med viss räntegottgörelse eller ock successivt under nästföljande tolv månadersperiod. Detta förslag, som tillstyrkts i de flesta remissyttrandena, synes väl avvägt.

Mot kommitténs förslag om räntegottgörelse i samband med avvecklingen av omsättningsskatten — vilket förslag innebär att skattskyldig, som vid sex månadersperiodens slut inbetalar resterande skatt för icke influtet vederlag, tillerkännes särskild gottgörelse härför med fyra procent av de oguldna fordringarnas belopp — ha vissa erinringar framförts under remissbehandlingen. Sålunda har från näringsorganisationernas sida framhållits, att räntegottgörelse borde utgå jämväl till sådana skattskyldiga, som inbetalade resterande ogulden omsättningsskatt redan i samband med avgivandet av månadsredovisningen för december 1946 eller som redovisade sina fordringar enligt bokföringsmässiga grunder. Å andra sidan ha några myndigheter helt avstyrkt kommittéförslaget i denna del under motivering att vissa kategorier skattskyldiga därigenom skulle missgynnas och att förslaget för övrigt saknade nämnvärd betydelse. Ehuru de mot kommittéförslaget framförda erinringarna icke kunna fränkännas visst berättigande, anser jag mig i allt fall — särskilt med hänsyn till önskvärldheten av att avvecklingsförfarandet sker snabbast möjligt — böra ansluta mig till vad kommittén i förevarande hänseende föreslagit. Jag vill därvid, vad angår förslaget att från räntegottgörelse utesluta skattskyldiga som inbetala resterande skatt redan i samband med månadsredovisningen för december 1946, framhålla att en räntegottgörelse i dessa fall icke synes i lika mån motiverad; det torde nämligen här huvudsakligen vara fråga om skattskyldiga med utestående fordringar av kortfristig karaktär och av mindre omfattning.

Kommittén har vidare förorddat, att skattskyldig vid redovisning av fordringar, för vilka likvid ännu icke erlagts, skulle äga åtnjuta avdrag för kundförluster med belopp motsvarande vad som sannolikt kunde beräknas icke komma att inflyta. Under remissbehandlingen av kommittéförslaget har erinrats, att de skattskyldiga härigenom skulle åläggas en bevisskyldighet, som mången gång kunde bliva svår att fullgöra, varför en generell, ej alltför hård regel för beräkning av avdraget borde uppställas. Andra remissinstanser ha däremot uttalat, att avdragsrätten borde begränsas till sådana fall, beträffande vilka den skattskyldige kunde styrka att fordringen vore värdelös, och att i stället den skattskyldige borde erhålla restitution därest han sedermera visade, att en i samband med avvecklingen beskattad fordringsrätt blivit värdelös. För egen del anser jag avdragsrätten böra regleras i huvudsaklig överensstämmelse med sistnämnda alternativ. Jag förordar sålunda, att avdragsrätt vid redovisningen av omsättningsskatt medgives endast för sådana fordringar, vilka enligt företedd utredning måste antagas icke komma den skattskyldige till godo, men att restitution av erlagd skatt må efter länsstyrelsens prövning ske, därest den skattskyldige sedermera är i stånd att förebringa utredning om att fordringen i fråga icke influtit och ej heller kan förväntas inflyta. Ansökan om dylik restitution torde böra ingivas senast den 30 juni 1949.

Vad slutligen angår kommitténs förslag rörande taxeringen till allmän omsättningsskatt i samband med skattens avveckling samt rörande vissa organisatoriska frågor kan jag i huvudsak ansluta mig till vad kommittén härutinnan anfört.

I enlighet med det nu anförda har inom finansdepartementet upprättats förslag till *förordning om avveckling av den allmänna omsättningsskatten, i vad den utgår efter en skattesats av fem procent*. Detta förslag överensstämmer i huvudsakliga delar med det av kommittén framlagda, såsom alternativ I betecknade författningsförslaget.

### Specialmotivering.

#### 1 §.

*Kommittén* har beträffande de i sakkunnigförslaget under denna paragraf upptagna bestämmelserna anfört att av paragrafens avfattning framginge, att omsättningsskatteförordningen i tillämpliga delar alltjämt skulle gälla vid eftertaxering, prövning av besvär m. m.

*Länsstyrelsen i Stockholms län* har ansett det önskvärt att genom införande av särskilda rubriker eller på annat sätt tydligare än i kommittéförslaget angåves, vilka bestämmelser som hade avseende å den skärpta omsättningsskatten.

Departementa-  
chefen.

Det av länsstyrelsen i Stockholms län framförda önskemålet har i huvudsak beaktats i departementsförslaget.

## 2 §.

Bestämmelserna i 1 och 2 mom. i denna paragraf i departementsförslaget motsvara första resp. andra stycket i 2 § i kommittéförslaget.

*Kommittén* har beträffande 2 § första stycket — avseende utestående fordringar — anfört, att avgörande för skatteplikten vore tidpunkten för fullgörandet av den skattskyldiges prestation. Sålunda hade det ingen betydelse huruvida räkning eller faktura utskrivits eller ej.

I fråga om 2 § andra stycket har kommittén påpekat, att vad där stadgades ägde tillämpning även i den mån vid successiv leverans dellerans skedde efter avvecklingen. Om uthyrning, som påbörjats före avvecklingen, fortsatte därefter, föreläge även här möjlighet att genom nedsättning av avtalat vederlag undgå skatt å den del av vederlaget, som belöpte å tiden efter avvecklingen. Det nu sagda gällde också vissa kontrakt om arbetsbeting, såsom servicekontrakt inom kontorsmaskinbranschen. För att nedsättning av vederlag med belopp motsvarande i vederlaget ingående skatt skulle kunna medföra skattefrihet, måste sådan nedsättning ske före utgången av den tid, som omfattades av den skattskyldiges sista omsättningsuppgift.

*Sveriges hantverks- och småindustriorganisation* har anfört, att anledning icke finnes till erinran mot principen att skatt skulle utgå för fordringar för varor, som levererats före skattens upphävande. Vid reparation av varor bleve leveransdatum givetvis tidpunkten för varans återgång till beställaren.

*Sveriges köpmannaförbund* har framhållit, att förbundet förutsatte att man i de fall, där utestående fordringar avsåge både skattepliktig och skattefri försäljning, finge fördela fordringarna efter hittills tillämpade grunder eller alltså i regel efter omsättningsfördelningen under året.

Vad angår kommitténs förslag om uttagande av omsättningsskatt för framtida leveranser har *Skånes handelskammare* anfört att en praktisk fråga vore, i vad mån omsättningsskatt skulle utgå i fråga om ett före utgången av december 1946 slutet avtal om leverans under nästkommande år, där förskottslikvid ägt rum före utgången av nämnda månad. Då olika praxis i dylika fall syntes föreligga beträffande omsättningsskattens redovisning, borde författningen till förekommande av oenhetlig behandling innehålla direktiv, huru sådana fall skulle regleras. Även *länsstyrelsen i Malmöhus län* har hemställt, att bestämmelserna om redovisning av förskottsinbetalningar borde utformas så, att tveksamhet angående skattskyldighet för dylika inbetalningar icke uppstode.

*Sveriges köpmannaförbund* har anfört att enligt kommittéförslaget nedsättning av pris för successiva leveranser skulle ske före utgången av den tid, som omfattades av den skattskyldiges sista omsättningsuppgift. Detta skulle innebära, att avtal om nedsättning måste träffas före utgången av år 1946. Med hänsyn till den korta tid, som stode till förfogande för organisationerna att informera sina medlemmar och jämväl för de skattskyldiga att sätta sig in i de nya bestämmelserna, syntes det förbundet nödvändigt, att

tiden för träffande av avtal om nedsättning utsträcker förslagsvis till den 1 juli 1947. Då delredovisning skulle ske den 15 juli 1947, borde hänsyn kunna tagas till avtalsändringar, som vidtagits senast den 30 juni 1947. I den mån skatt inbetalats under första halvåret 1947 men ändring av avtalet sedermera skedde under loppet av samma halvår, syntes det rimligt, att restitution medgäves, därest köpare och säljare gemensamt ingåve framställning därom eller säljaren styrkte, att restituerat belopp komme köparen till godo i form av minskat vederlag. Liknande uttalande har gjorts av *Sveriges industriförbund* samt *Sveriges hantverks- och småindustriorganisation*.

Departements-  
chefen.

I 2 § 1 mom. i departementsförslaget har upptagits bestämmelsen om skattskyldighet för utestående fordringar vid utgången av år 1946. Frågan om uppdelningen av dylika fordringar i skattefria och skattepliktiga synes vara av beskaffenhet att lämpligen kunna överlämnas åt praxis för besvarande.

Omfattningen av skattskyldigheten vid framtida leveranser har i departementsförslaget reglerats i 2 § 2 mom. Detta stadgande avser endast det fall, att jämväl likviden för leveransen sker efter årsskiftet. Har förskottsbetalning skett före årsskiftet, skall likviden i vanlig ordning ingå i den skattepliktiga omsättningen för den månad, då beloppet inflöt till den skattskyldige.

Beträffande frågan om den tidpunkt, före vilken nedsättning av avtalat vederlag för framtida leverans skall ske för att skatteplikt icke skall föreligga, må framhållas att — oavsett vilken skattepliktig omsättning som uppgivits i de under år 1947 avlämnade uppgifterna — den skattskyldige äger att i samband med taxeringen visa, att vederlaget för sådan leverans blivit nedsatt och att vederlaget förty icke skall inräknas i den skattepliktiga omsättningen.

### 3 §.

*Kommittén* har framhållit att med vederlag, som icke kommit den skattskyldige till godo, avsåges utestående fordringar ävensom enligt 2 § andra stycket skattepliktig likvid för sådana leveranser, som ännu icke fullgjorts vid tiden för omsättningsskattens avskaffande.

Departements-  
chefen.

De i 3 § första stycket i departementsförslaget upptagna bestämmelserna äro i sak likalydande med vad kommittén föreslagit.

I 3 § andra stycket i departementsförslaget har upptagits en uttrycklig föreskrift, att avdrag må åtnjutas endast i den mån den skattskyldige förebär utredning om att vederlag, varom här är fråga, måste antagas icke komma honom till godo.

### 5 §.

*Kommittén* har anfört följande.

Enligt 26 § omsättningsskatteförordningen skall, där tilläggsuppgift utvisar, att skatt belöper å den skattepliktiga omsättningen under räkenskapsåret till högre belopp än som tidigare erlagts, felande belopp inbetalas, då

tilläggsuppgiften lämnas. Vid det motsatta förhållandet, att skatt erlagts med för högt belopp, plägar för mycket erlagt belopp avdragas vid närmast följande månadsredovisning. Eftersom månadsredovisning efter tidpunkten för omsättningsskattens slopande icke kommer att avgivas, vore det beträffande skattskyldig, som icke får någon skattepliktig omsättning att uppgiva vid kvartalsredovisningarna, ur denna synpunkt lämpligt att den sista tilläggsuppgiften avlämnades samtidigt med den sista huvuduppgiften. Ett framflyttande av tidpunkten för huvuduppgiftens avlämnande skulle emellertid innebära ett anstånd med inbetalning av skatt, som för det fall, att förordningen upphäves vid utgången av julmånaden, kommer att uppgå till betydande belopp. Å andra sidan skulle för nämnda fall ett förläggande av tidpunkten för tilläggsuppgiftens avlämnande till den 20 januari för skattskyldig, vars räkenskapsår sammanfaller med kalenderår, i regel påfordra en särskild inventering av fordringar och lager före bokslutets upprättande. Med hänsyn till vad nu anförts har någon ändring i de för avlämnande av huvuduppgift och tilläggsuppgift föreskrivna tidpunkterna icke föreslagits i alternativ I.

Mot kommitténs uttalanden i denna del har jag ej något att erinra. Med hänsyn till att 1947 års taxering i fråga om den skärpta omsättningsskatten föreslås skola i samtliga fall omfatta tiden till utgången av år 1946, bör emellertid för skattskyldiga med brutet räkenskapsår tilläggsuppgift i föreslagna ordning avlämnas även beträffande till skärpt omsättningsskatt skattepliktig omsättning. I enlighet härmed har i departementsförslaget i 1 § andra stycket intagits en hänvisning jämväl till 5 §.

Departements-  
chefen.

#### 6 §.

Kommittén har framhållit, att den av kommittén föreslagna tidpunkten för avlämnande av uppgift å utestående fordringar lämnade möjlighet för skattskyldig, som icke dröjde alltför länge med upprättande av bokslutet, att därifrån hämta nödigt material.

Länsstyrelsen i Kopparbergs län har anförts, att med hänsyn till den mängd avtal om framtida leveranser, som på grund av rådande brist å material och arbetskraft nu syntes ha träffats, det ur kontrollsynpunkt måhända vore påkallat, att vissa kategorier skattskyldiga (verkstäder, leverantörer av byggnadsmaterial etc.) lämnade uppgift å beloppet av vid tiden för skattens upphörande för framtida leverans försålda varor samt huruvida i försäljningspriset inräknats omsättningsskatt eller icke.

Den uppgift som avses i förevarande paragraf bör självfallet vara så fullständig, att kontroll kan verkställas däröver att skattskyldigheten rätteligen fullgöres i de fall, då skatt skall utgå för fordringar som utestå vid utgången av år 1946 eller för leveranser som avtalats före nämnda tidpunkt men fullgöras först senare.

Departements-  
chefen.

#### 7 §.

Denna paragraf motsvaras, 1 mom. av 7 § i kommittéförslaget och 2 mom. av 8 § i samma förslag.

## 8 §.

Denna paragraf i departementsförslaget motsvarar 9 § i kommittéförslaget.

*Kommittén* har framhållit, att det ur ordningssynpunkt hade ansetts lämpligt att anmälan gjordes då skattskyldig önskade begagna sig av anståndsmöjligheten. Skulle det inträffa, att anmälan icke gjorts och ej heller skatt inbetalts, borde, innan åtgärder för indrivning vidtoges, länsstyrelsen efterhöra huruvida anstånd önskades.

*Riksräkenskapsverket* har ifrågasatt — för att förenkla arbetet med uppbörderna under avvecklingsperioden — att skattebelopp understigande 100 kronor icke skulle uppdelas å flera betalningstillfällen utan regelmässigt betalas vid ett och samma betalningstillfälle.

*Sveriges pianoförbund* har hemställt att i förordningen måtte intagas en bestämmelse av innebörd, att säljare — som icke utan uppenbar svårighet kunde inbetala resterande omsättningsskatt vid angivna uppördstillfällen — borde beredas möjlighet att efter ansökan erhålla det ytterligare anstånd, vartill synnerliga skäl kunde befinnas föreligga.

*Departements-  
chefen.*

I förevarande paragraf i departementsförslaget har föreskrivits såsom uttryckligt villkor för rätt att åtnjuta anstånd med inbetalning av resterande femprocentig omsättningsskatt, att anmälan härom göres i huvuduppgiften för andra kalenderkvartalet 1947. Det av riksräkenskapsverket framförda förslaget om begränsning i anståndsätten har beaktats i departementsförslaget.

Vidare har i paragrafen upptagits den föreskriften att, om synnerliga skäl därtill äro, länsstyrelsen må medgiva utsträckning av anståndstiden med högst ett år, d. v. s. till den 20 juni 1949. Denna föreskrift, som saknar motsvarighet i kommittéförslaget, synes motiverad med hänsyn till de särskilt långa kredittiderna, som förekomma inom vissa branscher.

## 12 §.

Denna paragraf saknar motsvarighet i kommittéförslaget.

*Länsstyrelsen i Kalmar län* har anfört, att det borde uppmärksammas, att den skattskyldige ägde rätt att göra avdrag för lämnad återbäring å skattepliktiga varor. Härvid vore dock att märka att återbäringen skulle ha utlämnats för att avdraget skulle godkännas. Detta innebure i de flesta fall, att avdrag för denna post först kunde ske året efter det, då försäljningen skedde. Med hänsyn till att de sakkunniga ansett, att sluttaxeringen även borde omfattas under övergångsperioden redovisad omsättningsskatt, och sagda period kunde utsträckas till sex månader, uppstode vid omsättningsskattens avveckling den 1 januari 1947 inga svårigheter för den skattskyldige att inom föreskriven tid uppgiva den utlämnade återbäringens storlek, då återbäringen vanligtvis reglerades under årets tre första månader.

*Kooperativa förbundet* har framhållit, att enligt kommitténs förslag skulle skattskyldig näringsidkare i uppgift, som avlämnades till länsstyrelsen senast den 15 juli 1947, särskilt redovisa sådan skattepliktig omsättning, för



vilken vederlag icke kommit honom till godo den 30 juni 1947. Om denna bestämmelse skulle äga tillämpning även på de kooperativa föreningarnas återbäring, syntes svårigheter kunna uppstå i samband med dessa redovisningar. Förhållandet vore ju att återbäring å sålda varor, som av kooperativ förening beslutades efter räkenskapsårets utgång, normalt till avsevärd del även innefattade omsättningsskatt, som utgått å de försålda varorna. Föreningen ägde rätt att återfå sådan omsättningsskatt å försäljningar, som löpte intill utgången av år 1946, och framställning om restitution härav kunde utan svårighet medhinnas före den 15 juli 1947 i fall då förenings räkenskapsår sammanföll med kalenderår. För de föreningar däremot som hade annat räkenskapsår kunde svårigheter uppstå. Om en förening avslutade sina räkenskaper exempelvis den 31 augusti 1947, kunde beslut om återbäring, som ju delvis avsåge försäljningar under år 1946, fattas först under senhösten 1947. En sådan förening torde svårigen kunna göra framställning om restitution förrän under år 1948, varför tidpunkten för slutlig redovisning syntes böra kunna utsträckas till den 15 juli 1948.

I förevarande paragraf har upptagits en bestämmelse om att länsstyrelsen må, efter ansökan av skattskyldig, medgiva restitution av allmän omsättningsskatt i den mån densamma belöper på vederlag, som jämlikt 3 § eller 7 § 2 mom. vid taxeringen inräknats i den skattepliktiga omsättningen men som enligt sedermera företedd utredning varken influtit eller kan antagas komma att inflyta. Denna bestämmelse har ansetts erforderlig i främsta rummet med hänsyn till den skärpning i avdragsrätten för osäkra fordringar, som departementsförslaget innebär i jämförelse med kommittéförslaget.

*Departements-  
chefen.*

Därest skattskyldig är berättigad till avdrag för lämnad återbäring, torde hänsyn härtill regelmässigt kunna tagas vid taxeringen. Jag anser mig sålunda icke böra föreslå särskilda regler med avseende å dessa fall.

### **Departementschefens hemställan.**

Under återopande av vad i det föregående anförts hemställer föredraganden, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

1) antaga det inom finansdepartementet upprättade förslaget till *förordning om avveckling av den allmänna omsättningsskatten, i vad den utgår efter en skattesats av fem procent*; samt

2) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga åtgärder för att i enlighet med vad förut anförts borttaga vissa nu utgående subventioner med avseende å livsmedelspriserna.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

*Rolf Arfwedson.*

## PM

**rörande verkningarna av omsättningsskattens avveckling.**

Omsättningsskattens införande och bibehållande under kriget har varit motiverat av statsfinansiella och penningpolitiska skäl. Man har varit ense om, att denna skatt borde avvecklas snarast möjligt efter krigets slut. Man har därvid utgått från att såväl det penningpolitiska läget som de statsfinansiella förhållandena efter krigets slut icke längre med samma styrka skulle komma att tala för skattens bibehållande. Riksdagen har i sina uttalanden i denna fråga städse förutsatt, att man, så snart det statsfinansiella läget och övriga omständigheter det medgäve, borde vidtaga erforderliga åtgärder för avveckling av den allmänna omsättningsskatten.

När riksdagen våren 1946 beslöt omsättningsskattens avveckling synes man ha utgått från att det ekonomiska läget skulle medgiva en avveckling av skatten vid halvårsskiftet 1947. Man räknade vid denna tid ganska allmänt med en fortgående snabb förbättring av försörjningen, som skulle leda till en minskning av spänningen mellan köpkraft och varutillgång och därmed till minskat inflationstryck.

Man kan emellertid nu konstatera, att det allmänna ekonomiska läget utvecklats på ett annat sätt än man föreställde sig vid den tid, då beslutet om omsättningsskattens avskaffande fattades. Det råder för närvarande ett mycket starkt inflationstryck. Spänningen mellan varutillgång och efterfrågan utgör ett allvarligt hot mot prisstabiliteten. Icke minst på konsumtionsområdet tenderar den effektiva köpkraften att överstiga löpande tillgång på varor. Den oväntat starka stegring i omsättningen sedan föregående år, som omsättningsskatteintäkterna registrera (en ökning med 25—30 procent för de senaste månaderna) synes till en del bero såväl på lagerförtäring som på en »dold» prisstegring. I ett sådant läge måste ett slopande av omsättningsskatten betecknas som en direkt *olämplig* åtgärd. Den omedelbara verkan kan nämligen endast bli ytterligare ökning av köpkraftstrycket på konsumtionsfronten. Den sänkning av priserna, som borttagandet av omsättningsskatten skall resultera i, kommer troligen icke att motsvaras av en ökad varutillgång. En till nästa år genom lönehöjningar m. m. sannolikt väsentligt ökad inkomstsumma kommer i så fall att stå emot ett med omsättningsskattens be-  
lopp sänkt konsumtionsvärde. Det synes nämligen knappast försvarligt att för nästa år räkna med någon väsentlig ökning i det för 1946 förvånansvärt stora importöverskottet, vilket skulle vara nödvändigt för att åstadkomma en minskning i det nuvarande köpkraftstrycket. Med denna utgångspunkt bör den ekonomiska politiken i vårt land med hänsyn till fastställda planer och åtaganden i fråga om export, investering och offentliga utgifter inriktas på att hindra nuvarande tendens mot alltför snabb ökning i konsumtionen. Ett borttagande av omsättningsskatten verkar uppenbarligen i rakt motsatt riktning.

Omsättningsskattens slopande i nuvarande läge har sålunda betydelsefulla allmänna ekonomiska konsekvenser. Denna fråga bör enligt vår mening där-

för icke främst bedömas ur så kortsiktiga synpunkter som intresset av att hindra att levnadskostnadsindex uppnår talet 249. Det bör i detta sammanhang framhållas, att ramavtalet numera mot bakgrunden av den löneutveckling, som ägt rum sedan prisstoppets införande, icke längre fyller någon rimlig funktion. Förutsättningen för ramavtalet med dess bestämmelser om indextaket var lönestopp utom för de sämst ställda grupperna. Önskvärt vore därför, att man kunde ernå överenskommelse om slopande av nuvarande ramavtal. Otvivelaktigt skulle en sådan åtgärd leda till ett mindre uppskruvat intresse på olika håll för levnadskostnadsindex än för närvarande, varigenom möjligheterna att föra en rationell ekonomisk politik utan tvivel skulle ökas.

Räknar man dock med att ramavtalets bestämmelser komma att bestå i oförändrad form även under nästa år, måste man taga ställning till frågan, huruvida den 3 procents lönehöjning, som skulle bli följden av att levnadskostnadsindex vid bibehållen omsättningsskatt eventuellt överskrider gränsen 248, kan anses modifiera slutsatserna av ovan förda resonemang.

Man kan till en början konstatera, att sloandet av omsättningsskatten vid den av nämnden föreslagna tidpunkten endast löser en tillfällig svårighet i indexsituationen. Om nuvarande pris- och lönestegringstendenser bestå under övergångstiden, torde det icke vara möjligt att hindra en viss successiv uppgång i prisnivån. Därmed kommer levnadskostnadsindex åter att röra sig uppåt mot indextaket. Det är därför mycket möjligt att effekten av omsättningsskattens borttagande kommer att relativt snart vara utplånad, varefter närheten till indextaket åter kommer att vålla konstgjorda svårigheter för prispolitiken. Härvid bör även beaktas att redan konstruktionen av socialstyrelsens levnadskostnadsindex, med skatteposten successivt stigande vid ökad inkomst, vid nuvarande lönestegringstakt tenderar att med ganska stor kraft verka i denna riktning.

För besvarandet av den ovan uppställda frågan gäller det emellertid främst att bedöma verkningarna av en tämligen allmän lönehöjning med 3 procent, som ett eventuellt genombrytande av indextaket skulle medföra, och jämföra dessa med de ovan berörda följderna av omsättningsskattens borttagande.

Följande ungefärliga kalkyl torde kunna göras. Därest man i syfte att förhindra en lönestegring på 3 procent slopar omsättningsskatten från och med årsskiftet betyder detta, att man under år 1947 för en kostnad av närmare 400 miljoner kronor köper en tillfällig lättnad i indexsituationen, d. v. s. kostnaden för varje enhets sänkning av levnadskostnadsindex genom omsättningsskattens slopande uppgår till inemot 100 miljoner kronor. Antalet av ramavtalet berörda arbetare och anställda torde utgöra åtminstone 1 miljon och den totala lönesumman för dessa torde ligga vid i runt tal 5 miljarder kronor. Om levnadskostnadsindex vid beräkningstillfället i mars 1947 skulle uppnå talet 249, kommer det från 20.7 till 25.7 procent höjda indextillägget att utgå från och med den 1 maj, d. v. s. under 8 månader av året. Detta innebär, att den köpkraftsökning under år 1947, som föranledes av indextaket överskridande, kommer att belöpa sig till omkring 2 procent av den ovan angivna lönesumman eller i runt tal 100 miljoner kronor, ett belopp som utgör drygt fjärdedelen av det köpkraftstillskott, som kommer att bli följden av omsättningsskattens slopande från och med årsskiftet. Räknat på helt år blir proportionen drygt en tredjedel. Det föreligger sålunda enligt vår uppfattning intet tvivel om att inflationstrycket kommer att ökas som följd av omsättningsskattens borttagande. Det kan tilläggas, att den minskning i de direkta skatterna, som uppstår under första hälften av 1947 till följd av övergången till källskatt, gör ett borttagande av omsättningsskatten än mer olämpligt ur här angivna synpunkter.

Till detta resonemang bör fogas den synpunkten, att en av ramavtalet bestämd, eventuell lönestegring ur kostnadssynpunkt icke kan tillmätas någon avgörande roll. Vid den takt i lönestegringen, som knappheten på arbetskraft drivit fram under det senaste året (för industrien noteras en faktisk genomsnittlig lönestegring med 8—9 procent mellan 1945 och 1946) och som synes vara i växande, kan en eventuell lönehöjning med 3 procent varken isoleras som ett särskilt problem eller tillmätas större betydelse. Om man är beredd att acceptera den långt större kostnadsökning, som den fortlöpande lönestegringen utanför ramavtalet innebär, så finnes enligt vår mening icke anledning att vidtaga en, från synpunkten av en konsekvent förd ekonomisk politik irrationell, åtgärd för att — eventuellt endast för begränsad period — förhindra en mindre del av lönestegringen.

Som ett ytterligare argument för omsättningsskattens bibehållande tills vidare vilja vi anföra den omständigheten, att det icke torde vara möjligt att i nuvarande läge räkna med att skattebortfallet överlag kommer konsumenterna tillgodo. Att priskontrollnämnden skulle kunna utöva verkligt effektiv kontroll över att prissänkningar genomgående företagas, anse vi icke möjligt. Vid den utredning, som nämnden verkställde våren 1946, vilken nämnden omnämner i sin skrivelse, kom man fram till att ungefär 25 procent av det skattepliktiga konsumtionsvärdet finge anses falla utanför kontrollmöjligheterna. Detta betyder naturligtvis icke, att skattens borttagande icke även inom denna del av konsumtionen kan resultera i prissänkningar. Men pressen uppåt på prisnivån är under rådande förhållanden som ovan framhållits så stark att man måste räkna med att olika näringsidkare komma att söka och ganska lätt finna kompensation för inträffade kostnadsstegringar genom uttagande av oförändrade priser trots skattebortfallet. Om skatten slopas vid årsskiftet, innebär detta, att i runt tal kanske omkring 100 miljoner kronor under år 1947 skulle kunna komma icke konsumenterna utan handeln och andra omsättningsskattepliktiga näringsidkare till godo i form av marginalförbättring. Detta belopp skulle koncentreras till de perifera områden där priskontroll icke kan utövas effektivt. Ett dylikt resultat av omsättningsskattens slopande torde icke kunna undvikas i rådande konjunktursituation, karakteriserad av högt kostnadstryck och en stark »seller's market».

Sammanfattningsvis vilja vi framhålla att omsättningsskatten enligt vår mening icke bör slopas förrän man uppnått en väsentligt bättre balans mellan varutillgång och köpkraft än som för närvarande råder. I ett läge med relativt riklig varuförsörjning föreligga även större förutsättningar för att skattebortfallet effektivt skall slå igenom i form av prissänkningar. Omsättningsskattens slopande i nuvarande läge innebär icke någon effektiv broms på prisutvecklingen, icke något skydd för vårt penningvärde, såsom det hävdas i den populära diskussionen. Åtgärden betyder blott att man åstadkommer en mot skatteminskningen svarande köpkraftsökning, som med nuvarande bristande balans mellan varutillgång och efterfrågan tenderar att än mer öka inflationstrycket. Då riksdagen redan beslutat att omsättningsskatten skall avvecklas senast vid halvårsskiftet 1947, anse vi att Kungl. Maj:t bör i proposition till riksdagen taga upp frågan om omsättningsskattens slopande till förnyad prövning. Ovan berörda väsentliga förändringar i det allmänna ekonomiska läget, som ägt rum sedan det tillfälle, då riksdagen diskuterade frågan, synas utgöra tillräcklig motivering.

Stockholm den 4 november 1946.

ERIK LUNDBERG.

OLLE KARLEBY.

## Bihang II.

## TILL KONUNGEN.

Genom beslut den 8 november 1946 har Kungl. Maj:t uppdragit åt statens livsmedelskommission dels att i samråd med statens sockernämnd och statens priskontrollnämnd skyndsamt verkställa utredning rörande i vilken utsträckning kostnaderna för jordbruksregleringarna i samband med en avveckling av den allmänna omsättningsskatten från och med den 1 januari 1947 lämpligen böra slå igenom i konsumentpriserna och i vad mån dessa priser skulle påverkas härav, dels att verkställa beräkningar i vad mån anslagen för prisreglerande verksamhet på jordbrukets område skulle beröras av en dylik åtgärd. Med anledning härav får kommissionen anföra följande.

För prisreglerande åtgärder på jordbrukets område jämte därmed sammanhängande ändamål ha för budgetåret 1946/47 följande anslag anvisats i enlighet med Kungl. Maj:ts proposition nr 267 till 1946 års riksdag:

- |  |        |              |
|--|--------|--------------|
| a) till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område ett reservationsanslag av .....                  | kronor | 145 000 000, |
| b) till Förmalningsersättning ett förslagsanslag .....   | »      | 5 000 000,   |
| c) till Kostnader i samband med Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet ett reservationsanslag av .. | »      | 15 000 000,  |
| d) till Prisrabatterning å vissa livsmedel ett anslag av ..  | »      | 95 000 000,  |

För täckande av kostnader i samband med sockerregleringen har vidare i enlighet med Kungl. Maj:ts proposition nr 243 till 1946 riksdag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46 anvisats ett reservationsanslag av kronor 22 000 000.

Av de anslag, som sålunda anvisats för prisreglerande åtgärder på jordbrukets område jämte därmed sammanhängande ändamål, äro vissa att betrakta såsom mera tillfälliga anordningar, betingade av det för närvarande rådande internationella marknadsläget. Detta gäller särskilt det för täckande av kostnader i samband med Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet anvisade reservationsanslaget av 15 000 000 kronor. (Beträffande detta anslag vill kommissionen erinra om att, såsom kommissionen redan meddelat, en höjning av detsamma blir erforderlig för innevarande budgetår.) Då ett slopande eller en omläggning av den prisreglerande verksamhet, som sker genom spannmålsbolaget, torde böra bli beroende bl. a. av i vilken utsträckning de nu mycket höga priserna på spannmål och fodermedel på den internationella marknaden komma att bli bestående, har kommissionen icke ansett anledning föreligga att för närvarande till närmare prövning upptaga härmed sammanhängande spörsmål.

Vissa andra här ifrågavarande anslag äro avsedda att fylla syften av rent social natur. Ett slopande av dessa anslag torde få bli beroende av införandet av sociala hjälpåtgärder av annan art. Rörande det för prisrabatterning å vissa livsmedel beviljade anslaget av 95 000 000 kronor kan erinras om att i Kungl. Maj:ts propositioner nrs 222 och 267 till 1946 års riksdag uttalats, att frågan om prisrabatterning å livsmedel torde få tagas under omprövning i

samband med förslaget om införande av kontanta barnbidrag. Vid denna omprövning torde för övrigt utöver sistnämnda bidrag även den i år beslutade reformen av folkpensionerna, vilken är avsedd att träda i kraft den 1 januari 1948, böra beaktas. På motsvarande sätt synes en eventuell avveckling av det för närvarande utgående producent bidraget på mjölk, för vilket för år 1946/47 anvisats ett belopp av 53 000 000 kronor, ingående i det ovan nämnda reservationsanslaget för prisreglerande åtgärder på jordbrukets område, böra bli beroende av att ett stöd i andra former för det mindre jordbruket kommer till stånd.

Beträffande de kostnader, som äro förenade med den egentliga jordbruksregleringen, delar livsmedelskommissionen principiellt uppfattningen, att dessa kostnader i samband med övergången till fredshushållning böra få slå igenom i konsumentpriserna. Det kan här erinras om att kommissionen redan i sin skrivelse den 12 april 1946 angående utformningen av jordbruksregleringen under år 1946/47 berörde frågan om möjligheten av att redan för nämnda år begränsa ifrågavarande bidrag. Kommissionen anser för sin del, att det ur de synpunkter kommissionen företräder måste anses lämpligt att avvecklingen av ifrågavarande bidrag sker i samband med omsättningsskattens slopande.

Den omläggning av jordbruksregleringen, som kan komma ifråga i samband med omsättningsskattens slopande, synes med hänsyn till vad nu anförts närmast böra avse dels mjölkpristillägget, lantsmörsbidraget och vissa särskilda mjölkbidrag, dels anslaget för sockerregleringens genomförande. Härutöver uppkommer i detta sammanhang frågan, huruvida de säsongmässiga pristillägg å vissa köttvaror, som enligt Kungl. Maj:ts beslut den 30 augusti 1946 förutsatts skola utgå under produktionsåret 1946/47, skola utgå under senare delen av nämnda år. För sistnämnda tillägg har i den reviderade jordbrukskalkylen beräknats ett sammanlagt belopp av 7 500 000 kronor, varav 5 500 000 avsågos skola användas under sommarmånaderna 1947.

Det allmänna mjölkpristillägget utgår för närvarande med 56 öre per kilogram mjölkfett för sådan vid mejeri invägd mjölk, som användes för smörberedning, samt med 38 öre per kilogram mjölkfett för konsumtionsmjölk och konsumtionsgrädde. Till detta allmänna mjölkpristillägg kommer i Norrland och vissa delar av Svealand och Götaland ett extra mjölkpristillägg, vilket för nedan angivna områden uppgår till följande belopp i öre per kilogram mjölkfett i den vid mejeri invägda mjölken och grädden:

Norrbottnens län och Västerbottnens läns lappmark ävensom socknarna Bodum, Fjällsjö, Junsele, Ådalsliden, Ramsele och Edsele i Västernorrlands län såvitt angår mjölk, som levereras till Ångermanlands mejeriförenings mejeri i Backe	129
Västerbottnens län i övrigt	116
Västernorrlands län utom beträffande mjölk, som från nyssnämnda socknar levereras till Ångermanlands mejeriförenings mejeri i Backe, ävensom Jämtlands län och Gävleborgs län med undantag av Gästrikland	80
Gästrikland, Kopparbergs län, Tegelsmora, Österlövsta, Hållnäs, Tierps, Söderfors, Tolfta, Västlands och Älvkarleby socknar samt Tierps köping i Uppsala län, Harbo, Östervåla och Nora socknar samt Dalarnas mejeriförenings område i Västerfärnebo socken av Västmanlands län, Värmlands län, Örebro läns bergslag samt Tössbo och Vedbo härader och Ämås stad inom Älvsborgs län	20

För utbetalande av mjölkpristillägg under regleringsåret 1946/47 har anvisats ett belopp av 79 000 000 kronor. Härav beräknas vid oförändrade grunder för bidragets utbetalande 13 000 000 kronor belöpa på allmänt mjölkpristillägg för konsumtionsmjölk, 48 200 000 kronor på allmänt mjölkpristillägg på mjölk för smörberedning samt 17 800 000 kronor på extra mjölkpristillägg. Av det till mjölkpristillägg anvisade totalbeloppet beräknas följande delbelopp belöpa på tiden efter den 1 januari 1947:

Allmänt mjölkpristillägg		
för konsumtionsmjölk .....	6 500 000	kronor
för produktmjölk .....	23 700 000	»
extra mjölkpristillägg .....	8 500 000	»
	<hr/>	
	38 700 000	kronor.

Beträffande verkningarna av ett slopande av nu berörda subventioner får kommissionen anföra följande.

Det allmänna mjölkpristillägg av 56 öre per kilogram mjölkfett, som utgår å mjölk, som vid mejeri användes till smörberedning, motsvarar i runt tal 50 öre per kilogram smör. Ett slopande av detta bidrag skulle sålunda medföra en höjning av smörnoteringen med sistnämnda belopp till 4 kronor 55 öre per kilogram och, vid oförändrade handelsmarginaler, en höjning av smörpriset i detaljhandeln till 5 kronor 5 öre per kilogram. Enligt beräkningar, som verkställts inom socialstyrelsen och statens priskontrollnämnd, medför en dylik prishöjning en ökning av den s. k. indexfamiljens utgifter med 20,35 kronor och en stegring av levnadskostnadsindex med 0,950 enheter.

Det allmänna mjölkpristillägget för konsumtionsmjölk och konsumtionsgrädde utgör för närvarande, såsom tidigare nämnts, 38 öre per kilogram mjölkfett. För ett slopande av detta mjölkpristillägg erfordras till att börja med en allmän höjning av priset på konsumtionsmjölk med 1 öre per liter. Då en sådan prishöjning emellertid endast motsvarar ett belopp av 32,3 öre per kilogram mjölkfett, erhålla jordbrukarna genom densamma icke full kompensation för mjölkpristillägget, utan en differens uppkommer av 5,7 öre per kilogram mjölkfett, motsvarande omkring 2 000 000 kronor, vilket belopp lämpligen torde i den ordning nedan angivits böra utjämnas genom lokala prisjusteringar.

Kommissionen får i detta sammanhang erinra om att å vissa orter av statsmedel utbetalas kompensation till mejerierna för utebliven prishöjning å konsumtionsmjölk. Dylik kompensation utgår med 1,5 öre per kilogram mjölk i Göteborg samt 0,5 öre per kilogram mjölk i Halmstad, Höganäs, Ängelholm och Landskrona. Kostnaderna för denna kompensation ha för regleringsåret 1946/47 beräknats till 1 200 000 kronor. Enligt kommissionens mening torde dessa särskilda bidrag böra upptagas till omprövning i samband med ett slopande av det allmänna mjölkpristillägget. Ett slopande av desamma skulle förutsätta en höjning av priset på konsumtionsmjölk med ytterligare 1 öre per kilogram på de nämnda orterna utöver den förut berörda allmänna prishöjningen med 1 öre per kilogram. Den merinkomså, som härigenom skulle komma att tillföras mejerierna i de fyra sistnämnda orterna, torde i så fall i jordbrukskalkylen få avräknas mot den inkomstminskning, som uppkommer genom den förut berörda differensen mellan 32,3 och 38 örc per kilogram mjölkfett. Beträffande Göteborg kommer emellertid en extra prishöjning med 1 öre per kilogram mjölk icke att fullt motsvara den nu utgående kompensationen. I detta sammanhang får kommissionen emellertid meddela att pristillägget för flaskmjölk i Göteborg stannar

vid 3 öre per liter mot 4 öre per liter i Stockholm. Krav ha vid upprepade tillfällen framförts om en höjning av flaskersättningen i Göteborg till 4 öre per liter, men dessa ha av kommissionen och priskontrollnämnden avslagits under hänvisning till bland annat den förhållandevis stora distributionen av flaskmjölk i Göteborg. Det synes kunna övervägas att nu genomföra denna höjning av flaskersättningen i Göteborg. Priset på annan konsumtionsmjölk än flaskmjölk skulle i så fall i Göteborg höjas med 2 öre per liter och priset på flaskmjölk med 3 öre per liter.

I syfte att åstadkomma en fullständig utjämning av den förut berörda differensen av omkring 6 öre per kilogram mjölkfett synes det vidare böra övervägas att genomföra en ytterligare prishöjning på konsumtionsmjölk med 1 öre per liter i vissa delar av landet, där priset för närvarande är jämförelsevis lågt i förhållande till priset i angränsande områden och där yrkanden om en prishöjning tidigare i olika sammanhang framförts. Kommissionen får i detta sammanhang erinra om att en dylik extra höjning av mjölkpriset med 1 öre per kilogram inom vissa områden förordats av kommissionen redan i dess skrivelse den 12 april 1946 angående utformningen av jordbruksregleringen under regleringsåret 1946/47. Särskilt angelägen synes en sådan höjning vara beträffande Värmland, men även vissa andra områden torde i detta sammanhang böra komma i fråga. Den närmare avgränsningen av de områden, för vilka en dylik ytterligare prishöjning med 1 öre per liter skulle komma till stånd, torde, därest detta förslag bifalles av Kungl. Maj:t, böra bli föremål för ytterligare utredning genom livsmedelskommissionen.

Med avseende på de nu sist berörda åtgärdernas återverkningar på levnadskostnaderna kan nämnas, att en höjning av mjölkpriset med 1 öre per liter medför en stegring av indexfamiljens utgifter med 10,15 kronor och en höjning av levnadskostnadsindex med 0,474 enheter. Med inräknande av de ovan berörda ytterligare prishöjningarna inom vissa områden synes den sannolika effekten på levnadskostnadsindex kunna beräknas till omkring 0,6 enheter.

Såsom framgår av vad nu anförts skulle en prishöjning på smör med 50 öre per kilogram och på mjölk med dels generellt 1 öre per liter och dels därutöver 1 öre per liter inom vissa områden (i Göteborg 2 öre per liter för flaskmjölk) möjliggöra ett slopande av det allmänna mjölkpristillägget såväl å konsumtionsmjölk och konsumtionsgrädde som å för smörberedning använd mjölk ävensom ett borttagande av den kompensation för utebliven prishöjning på konsumtionsmjölk, som för närvarande utgår å vissa orter. Däremot skulle de extra mjölkpristilläggen i norra samt vissa delar av mellersta Sverige kvarstå även efter en dylik åtgärd. Sistnämnda tillägg uppgå, såsom tidigare nämnts, till ett belopp av 17 800 000 kronor. Det kan i detta sammanhang nämnas, att detta belopp, utslaget på hela den inom landet försålda konsumtionsmjölken resp. konsumtionsgrädden motsvarar 1,85 öre per kilogram.

En höjning av priset på mejerismör med 50 öre per kilogram synes böra medföra en prishöjning även på lantsmör och ett slopande av lantsmörbidraget. Kommissionen önskar i detta sammanhang framhålla, att ett slopande av detta bidrag i nuvarande läge icke synes behöva möta större betänkligheter från lantsmörproducenternas sida. Så länge matfettsregleringen äger bestånd kan nämligen lantsmöret utan svårighet vinna avsättning även efter en förhöjning av priset. Hårtill kommer att den tidigare genomförda prishöjningen på kalvkött, vilken enligt kommissionens uppfattning får antagas bliva bestående även för framtiden, torde stimulera många jordbrukare att övergå från lantsmörsproduktion till gödkalvsuppfödning.



Kommissionen får i detta sammanhang erinra om att för Norrland med undantag av Gästrikland utgår en förhöjning av lantsmörsbidraget med 25 öre per kilogram. Med hänsyn till vad ovan framhållits rörande bibehållande av det extra mjölkpristillägg, som utgår i norra och vissa delar av mellersta Sverige, kunna skäl givetvis anföras för att bibehålla även detta särskilda norrlandsbidrag å lantsmör. Å andra sidan uppgår emellertid detta bidrag till ett mycket litet belopp — för innevarande budgetår — 19 000 kronor. Med anledning härav och då dessutom utbetalandet av dylika bidrag kräver en i förhållande till beloppet vidlyftig administrativ apparat, synes det kunna övervägas att slopa även detta bidrag.

I samband med en höjning av smörpriset torde även frågan om prissättningen på margarin få upptagas till prövning. Margarinpriset uppgår för närvarande till 2,70 å 2,80 kronor i detaljhandeln, medan smörpriset utgör 4,55 kronor, varför en prisskillnad av 1,85 å 1,75 kronor föreligger. Accisen å margarin uppgår till 23 öre per kilogram. För närvarande utbetalas vissa bidrag ur clearingskassan för fettråvaror, som användas för framställning av hushållsmargarin. Dessa bidrag kunna uppskattas till i genomsnitt 5 öre per kilogram hushållsmargarin.

Vid ett bedömande av frågan om den ovan ifrågasatta smörprishöjningens återverkningar på margarinpriset torde man enligt kommissionens uppfattning böra utgå ifrån att priserna på smör och margarin böra inbördes avvågas på sådant sätt, att konsumenterna kunna behålla rätten att inom ransoneringens ram vid varje särskilt tillfälle fritt välja mellan olika slag av matfett. Ur ransoneringstekniska synpunkter skulle nämligen en uppdelning av matfettskupongerna på smör resp. margarin innebära betydande olägenheter. Att på förhand med någon större säkerhet bedöma vilket pris på margarin, som behöver tillämpas för att detta resultat skall uppnås, är icke möjligt. Det torde få ankomma på kommissionen att vidtaga för detta syfte erforderliga justeringar av margarinpriset.

I anslutning till vad ovan anförts angående sloandet av det allmänna mjölkpristillägget får kommissionen även erinra om att för erhållande av dessa tillägg gälla vissa villkor, avseende bland annat prissättningen vid försäljning av mjölk och mejeriprodukter, mejeriernas skyldighet att mottaga mjölk från producenter, kvalitets- och fetthaltsbetalning, utbetalande av producentbidrag samt vissa skyldigheter i fråga om bokföring och avlämnande av statistiska uppgifter (Kungl. Maj:ts kungörelse den 28 november 1941 angående pristillägg för mjölk m. m., i vissa delar ändrad genom kungörelse den 31 juli 1945). Då det synes vara av stor betydelse att dessa åligganden för mejerierna icke bortfalla, synes det vara angeläget att i händelse av mjölkpristilläggets slopande finna någon form för deras bibehållande. Så länge producentbidrag utbetalas av statsmedel till ett stort antal mejerileverantörer synes möjlighet föreligga att till rätten att utbetomma detta bidrag knyta vissa villkor beträffande såväl prissättningen på mjölk och mejeriprodukter som övriga förhållanden av betydelse i detta sammanhang. Även om utbetalandet av producentbidrag i den ovan åberopade författningen angives såsom en skyldighet, som mejerierna måste uppfylla för att komma i åtnjutande av mjölkpristillägg, torde nämligen ifrågasatt bidrag vara av sådan betydelse för ett mycket stort antal mjölkproducenter, att mejerierna för att komma i åtnjutande av detsamma få förutsättas vara villig att åtaga sig vissa förpliktelser. Då rätten att erhålla producentbidrag enligt de nuvarande bestämmelserna är knuten till rätten att utbetomma mjölkpristillägg, gäller i realiteten redan den här föreslagna anordningen. I formellt hänseende förutsätter densamma emellertid en om-

arbetning av Kungl. Maj:ts förut anförda kungörelse av den 28 november 1941. Frågan hur nu berörda spörsmål skola lösas, för den händelse 1942 års jordbrukskommittés förslag angående producentbidragets ersättande med vissa kontanta bidrag vinner Kungl. Maj:ts och riksdagens bifall, torde få upptagas till prövning i samband med den fortsatta behandlingen av frågan om jordbruksregleringens framtida utformning.

Övriga nu utgående mjölkbidrag — körlinjebidrag, merfraktersättning, regleringskostnadstillägg och ersättning för behandlingen av konsumtionsmjölk vid vissa mejerier — äro betingade av rådande försörjningsläge och torde med hänsyn härtill icke böra upptagas till omprövning i detta sammanhang.

Kommissionen övergår härefter till att behandla frågan om de statliga pristilläggen på kött och fläsk. Dylika pristillägg ha utgått under sommaren och hösten 1946 i syfte att stimulera tillförseln av slaktdjur. I sin skrivelse den 23 augusti 1946 angående prissättningen på jordbrukets produkter under regleringsåret 1946/47 har kommissionen anført, att ett efter vidtagande av vissa angivna prisjusteringar kvarstående oreglerat belopp av 500 500 kronor torde böra tills vidare reserveras för att stå till förfogande för reglering av kött- och fläskpriserna under senare delen av produktionsåret. Det förutsattes i anslutning därtill att det vid fortsatt reglering av handeln med kött och fläsk skulle bli nödvändigt att under sommaren 1947 på samma sätt som skett åren 1945 och 1946 stimulera tillförseln av slaktdjur genom statliga pristillägg.

Vid ett slopande av omsättningsskatten kan det givetvis komma i fråga att slopa även dessa statliga pristillägg och i stället tillåta en motsvarande säsongmässig höjning av priserna. Emellertid torde i detta sammanhang enligt kommissionens mening den omständigheten böra beaktas, att dylika tillägg äro av speciellt värde därigenom att desamma medverka till att största möjliga del av slakten föres inom ramen för gällande handelsreglering. Härtill kommer att desamma äro av rent tillfällig natur, i det att förutsättningarna för deras utbetalande komma att upphöra i och med ransoneringens slopande. Det synes därför beträffande dessa pristillägg icke föreligga samma skäl som beträffande de förut berörda mjölkpristilläggen att sammankoppla deras slopande med sloandet av omsättningsskatten. En förändring av de för år 1946/47 redan godkända regleringsåtgärderna på detta område torde därför böra komma i andra hand i jämförelse med de ovan ifrågasatta förändringarna beträffande mjölkregleringen.

Beträffande sockerregleringen har statens sockernämnd i en till livsmedelskommissionen ingiven, den 14 november 1946 dagtecknad skrivelse bland annat anført följande. För att kostnaderna för sockertillverkningen skola från den 1 januari 1947 slå igenom i priserna å socker och sirap samt några statsanslag ej erfordras för sockerregleringen 1946/47 och (vid bibehållen kostnadsnivå) ej heller för kommande regleringsåret 1947/48, torde priserna från och med den 1 januari 1947 böra höjas med för socker uppskattningsvis 11 — eller för säkerhets skull möjligen 12 — öre och för sirap 7 eller möjligen 8 öre per kilogram. En höjning från och med den 1 januari 1947 av sockerpriset med 12 öre och av sirapspriset med 8 öre beräknas för år 1946/47 tillföra statsverket ett belopp, som med i runt tal 1 miljon kronor överstiger det för samma år vid oförändrade priser approximativt uppskattade anslagsbehovet. Vid en prishöjning med 11 öre per kilogram för socker och 7 öre per kilogram för sirap skulle däremot för år 1946/47 uppkomma ett anslagsbehov av uppskattningsvis 1 300 000 kronor för sockerregleringens genomförande. Skulle prishöjningen bli mindre än 11 resp. 7 öre per kilo-

gram beräknas anslagsbehovet stiga med ungefär 2 200 000 kronor för varje öre, varmed prishöjningen understiger de nu senast nämnda beloppen. För år 1947/48 har varje öres variation i prishöjningen beräknats motsvara ett belopp av 2,5 miljoner kronor.

Sockernämnden har i anslutning till de anförda beräkningarna framhållit, att det ur försäljningssynpunkt vore lämpligast, att hela höjningen toges på en gång. Vidare har nämnden velat fästa uppmärksamheten på att handeln i samband med prisstegringen tillföres vinster å de lager, som inköpts till de lägre men kunna utförsäljas till de högre priserna, samtidigt som nämnden dock ansett det knappast ankomma på nämnden att bedöma, huruvida några särskilda åtgärder böra vidtagas i anledning härav.

Livsmedelskommissionen biträder för sin del sockernämndens uppfattning om lämpligheten av att hela den erforderliga prishöjningen uttages på en gång. Prishöjningen torde enligt kommissionens mening böra bestämmas till 11 öre per kilogram för socker och 7 öre per kilogram för sirap. Beträffande den av sockernämnden påpekade möjligheten för handeln att i samband med prishöjningen uttaga vissa vinster på ineliggande lager torde det få ankomma på kommissionen och svenska sockerfabriksaktiebolaget att genom en reglering av handelns inköp förebygga att prishöjningen ger anledning till en spekulativ lagerökning. Det synes däremot icke vara något väsentligt att erinra emot att prisstegringen på handelns normala lager, i den mån dessa icke överstiga en viss storlek, kommer handeln till godo. I detta sammanhang kan erinras om att försäljningsmarginalen på socker under hela kristiden varit låg och att en viss kompensation härför i form av lager-vinst icke synes oskäligen.

Sammanfattningsvis får kommissionen anföra följande.

Enligt kommissionens mening tala starka skäl för att de till producenterna utgående priserna på jordbruksprodukter få slå igenom i konsumentpriserna och att systemet med statliga subventioner sålunda avvecklas. Kommissionen delar, såsom framgått redan av dess skrivelse den 12 april 1946 angående jordbruksregleringen under år 1946/47, den i Kungl. Maj:ts proposition nummer 222 till innevarande års riksdag uttalade uppfattningen, att detta bör ske i samband med en avveckling av omsättningsskatten. Beträffande de i det föregående ifrågasatta åtgärderna synes enligt kommissionens mening en avveckling av sockersubventionen och ett slopande av det allmänna pristillägget å mjölk för smörberedning samt lantsmörsbidraget i första hand böra ifrågakomma och därefter ett slopande av det allmänna mjölkpristillägget för konsumtionsmjölk samt den å vissa orter utgående kompensationen för utebliven prishöjning å konsumtionsmjölk. Beträffande de säsongmässiga pristilläggen å kött och fläsk synes enligt kommissionens mening skäl kunna anföras såväl för deras bibehållande som deras slopande. I varje fall synes ett slopande av dessa bidrag i nu förevarande sammanhang få anses vara en angelägenhet av mera underordnad betydelse med hänsyn till att desamma måste förutsättas bli avvecklade i samband med ransoneringens slopande.

De här ovan ifrågasatta åtgärdernas inverkan på levnadskostnadsindex be-lyses av följande sammanställning, vilken grundar sig på beräkningar, verkställda inom statens priskontrollnämnd.

Mjölk	1 öre per liter . . . . .	0.474 enheter
Smör	50 » » kilogram ...	0.950 »
Socker	11 » » » ...	0.649 »
		<hr/>
		2.073 enheter

Beträffande margarin kommer en prishöjning att medföra en stegring av levnadskostnadsindex med 0,121 enheter för varje 10-tal öre, varmed priset höjes. Vidare torde den ytterligare höjning av priset på konsumtionsmjölk i vissa områden, utöver den generella prishöjningen med 1 öre per liter, som ovan förordats, komma att medföra en stegring av levnadskostnadsindex med uppskattningsvis 0,1.

Återverkningarna av de ifrågasatta prisförändringarna på de för prisreglerande åtgärder på jordbrukets område anvisade anslagen belysas av följande sammanställning:

	Beviljat be- lopp för år 1946/47	Beräknat be- lopp för ti- den efter 1/1 1947
Allmänt mjölkpristillägg		
för konsumtionsmjölk .....	13 000 000	6 500 000
» produktmjölk .....	48 200 000	23 700 000
Lantsmörsbidrag .....	400 000	200 000
Kompensation för utebliven pris- höjning.....	1 200 000	600 000
Summa kronor	62 800 000	31 000 000

Beträffande sockerregleringen har statens sockernämnd beräknat anslagsbehovet för regleringsåret 1946/47 till 25 500 000 kronor. Sockernämnden har anfört, att statsregleringen år 1946/47 vid en prishöjning på socker och sirap från och med den 1 januari 1947 med 11 respektive 7 öre per kilogram skulle tillföras ett belopp av 24 200 000 kronor, vilket skulle leda till att ett prisregleringsanslag å uppskattningsvis 1 300 000 kronor bleve erforderligt för nämnda år eller att sistnämnda belopp finge överföras till året 1947/48 att då täckas av den för detta år påräkneliga inkomsten.

Vid sin behandling av förevarande ärende har livsmedelskommissionen icke ansett sig böra ingå på frågan om de ifrågasatta prisförändringarnas lämplighet med hänsyn till det aktuella indexläget. Denna sida av frågan har upptagits av statens priskontrollnämnd, i ett av nämnden den 23 november 1946 avgivet yttrande.

I behandlingen av detta ärende inom kommissionen ha deltagit kommissionens ordförande samt ledamöterna Norup, Bonow, Carlsson och Åslund.

Stockholm den 23 november 1946.

Statens livsmedelskommission

OLOF SÖDERSTRÖM

Helmer Olsson

*Bihang III.*

**F ö r s l a g**

till

**förordning om undantagande från skatteplikt enligt förordningen den 13 december 1940 (nr 1 000) av varor, beträffande vilka allmän omsättningsskatt utgår med fem procent, m. m.**

Härigenom förordnas som följer.

**1 §.**

Allmän omsättningsskatt, som utgår efter en skattesats av fem procent av den skattepliktiga omsättningen, skall icke uttagas efter den 31 december 1946; dock skola, med iakttagande av vad nedan stadgas, hittills gällande bestämmelser om allmän omsättningsskatt för dylik skattepliktig omsättning även efter nämnda tidpunkt äga tillämpning beträffande förhållanden, som hänföra sig till tiden dessförinnan.

Allmän omsättningsskatt, som utgår efter högre skattesats än fem procent, skall uttagas enligt hittills gällande bestämmelser med iakttagande av vad nedan i 11 § stadgas.

**2 §.**

Fullgöres avtal om försäljning, arbetsbeting eller uthyrning före utgången av december 1946 och skall enligt hittills gällande bestämmelser allmän omsättningsskatt erläggas för vederlaget härför, skall skatt utgå även å vederlag, som inflyter först efter nämnda tid.

Vad nu sagts skall ock gälla, där avtal, som slutits före utgången av december 1946, fullgöres efter nämnda tid, därest den skattskyldige icke visar, att allmän omsättningsskatt ej inräknats i det avtalade vederlaget eller att detta efter avtalets ingående nedsatts med ett mot skatten svarande belopp.

**3 §.**

Skattskyldig må i den skattepliktiga omsättningen för tiden till och med den 31 december 1946 inräkna jämväl sådant vederlag, som sistnämnda dag icke kommit den skattskyldige till godo. Detta vederlag skall redovisas särskilt.

Vid bestämmandet av storleken av vederlaget må den skattskyldige åtnjuta avdrag med belopp motsvarande vad som sannolikt kan beräknas icke komma att inflyta av vederlaget.

**4 §.**

Har rörelseidkare för omsättning eller bearbetning eller för förbrukning såsom material inom rörelsen inköpt skattepliktiga varor under sådana förhållanden, att vederlaget vid inköpet av varorna skall ingå i den till allmän omsättningsskatt skattepliktiga omsättningen för mottagaren av vederlaget, må rörelseidkaren vid beräkning av sin skattepliktiga omsättning för december 1946 göra avdrag även för vederlag, som vid denna månads utgång ännu icke utgivits.

## 5 §.

Skattskyldig, vars räkenskapsår icke utgår den 31 december 1946, åligger att i fall, som avses i 9 § första stycket andra punkten förordningen om allmän omsättningsskatt, avgiva tilläggsuppgift för tiden från nästföregående räkenskapsårs utgång till och med den 31 december 1946. Sådan tilläggsuppgift skall avlämnas senast den 28 februari 1947.

Vad i första stycket stadgas skall äga motsvarande tillämpning i fråga om skattskyldig som avses i 9 § andra stycket samma förordning.

## 6 §.

Det åligger skattskyldig att senast den 28 februari 1947 avlämna särskild uppgift angående storleken av den skattepliktiga omsättning, för vilken vederlag icke kommit honom till godo före utgången av december 1946. Vad nu sagts skall dock icke gälla i fråga om skattskyldig, som verkställt redovisning på sätt i 3 § omförmäles.

Uppgiften avlämnas å blankett som fastställes av Kungl. Maj:t.

## 7 §.

För tiden den 1 januari—den 30 juni 1947 skall huvuduppgift, som avses i 9 § förordningen om allmän omsättningsskatt, avlämnas för första kvartalet senast den 15 april 1947 och för andra kvartalet senast den 15 juli 1947.

Vad nu sagts skall dock icke gälla i fråga om skattskyldig, som verkställt redovisning på sätt i 3 § omförmäles.

## 8 §.

I uppgift, som enligt 7 § skall avlämnas senast den 15 juli 1947, skall den skattskyldige särskilt redovisa sådan skattepliktig omsättning, för vilken vederlag icke kommit den skattskyldige till godo den 30 juni 1947.

Vad i 3 § andra stycket föreskrives skall äga motsvarande tillämpning jämväl beträffande redovisning varom här är fråga.

## 9 §.

Skattskyldig må åtnjuta anstånd med inbetalning av allmän omsättningsskatt för sådan skattepliktig omsättning, som avses i 8 §. Den som vill begagna dylikt anstånd skall göra anmälan härom. Sådan anmälan bör göras i uppgift, varom i 8 § förmäles.

Allmän omsättningsskatt, som omfattas av anståndet, skall erläggas med en femtedel senast den 15 envar av månaderna oktober och december 1947 samt februari, april och juni 1948, dock att skattskyldig vid ett betalningstillfälle äger inbetala jämväl skatt, som förfaller till betalning därefter.

## 10 §.

Där skattskyldig senast den 15 juli 1947 inbetalar allmän omsättningsskatt för sådan skattepliktig omsättning, varom i 8 § förmäles, är den skattskyldige berättigad att åtnjuta avdrag med fyra procent av den skatt, som belöper på sistnämnda omsättning.

## 11 §.

Taxering till allmän omsättningsskatt år 1947 skall avse dels tiden från utgången av det räkenskapsår, för vilket sådan taxering verkställdes under år 1946, till och med den 31 december 1946, dels ock, såvitt angår sådan skattepliktig omsättning för vilken allmän omsättningsskatt uttages med fem procent, tiden 1 januari—30 juni 1947.

12 §.

Bestämmelserna i 31—34 §§ förordningen om allmän omsättningsskatt skola i tillämpliga delar gälla även vid åsidosättande av vad i denna förordning är stadgat.

13 §.

Kungl. Maj:t äger utfärda för tillämpning av denna förordning erforderliga föreskrifter.

---

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

---